

www.amu.edu.az

TƏBİB

Təsisçi: Azərbaycan Tibb Universiteti

Qəzet 1933-cü ildən çıxır

№ -08 (1834) 30 aprel 2026-cı il

“Zərifə xanım Əliyeva həm insani, həm də peşəkar xüsusiyyətlərin zirvəsində dayanır”

Rektor, professor Gəray Gəraybəyli Qərbi Azərbaycan Televiziyasına müsahibə verib

səh.2

ABŞ səhiyyə mütəxəssisləri ilə fikir mübadiləsi aparılıb

səh. 4

Həyatın molekulyar dili: DNT keçmişin sirlərini, gələcəyin açarını təqdim edir

səh. 6

Narkomaniya və kibercinayətkarlıqla mübarizə hamının işidir

səh. 3

Görkəmli alim Ağabəy Sultanovun 90 illiyi qeyd olunub

Rektor Gəray Gəraybəyli: Əsl həkim olmaq yalnız bilik deyil, həm də böyük ürək tələb edir

səh. 2

Fakültə Tələbə Elmi cəmiyyətlərinin konfransları keçirilib

Son illər TEC-ə müraciət edənlərin sayının artması sevindirici haldır

səh. 4

Müasir tibb bacısının fəaliyyəti necə qurulmalıdır?

Pasiyent-mərkəzli bu prosesin mahiyyəti, həkimlə birgə iş və fərqli cəhətləri

səh. 5

Rektor ATU-da təcrübə keçən qazaxıstanlı tələbələrle görüşüb

Qarşılıqlı əməkdaşlığın qurulmasında təhsil sektorunun özünəməxsus payı var

səh. 2

“Zərifə xanım Əliyeva həm insani, həm də peşəkar xüsusiyyətlərin zirvəsində dayanır”

Rektor, professor Gəray Gəraybəyli Qərbi Azərbaycan Televiziyasına müsahibə verib

“Əziz Əliyevin böyük irsinin davamçısı olan Zərifə xanım Əliyeva artıq genetikada qoyulmuş əsasları çox uğurla davam etdirib. Hesab edirəm ki, ümumiyyətlə, bu ad, bu ailə bəlkə də dünyada çox nadir ailələrdəndir. Çünki bu qədər geniş alimlik, bu qədər alicənablıq, bu qədər zəka, intellekt sahibi olmaq və öz sənətinə vurğunluq bir nəsləndən digər nəsle ötürülür. Zərifə xanım da tibb aləmində, səhiyyədə, xüsusən də öz həyatını həsr etdiyi oftalmologiya sahəsində böyük bir alimdir”.

Azərbaycan Tibb Universitetinin rektoru, tibb elmləri doktoru, professor Gəray Gəraybəyli bu fikirləri Qərbi Azərbaycan Televiziyasına müsahibəsində Əməkdar elm xadimi, akademik Zərifə Əliyeva ilə bağlı fikirlərini bölüşərkən bildirib.

Rektor deyib ki, Zərifə xanımın elmi axtarışlarından biri məhz traxoma xəstəliyinin müalicəsində digər üsullarla yanaşı, sintomisindən istifadə olunması idi: “O vaxt üçün bu, inqilabi bir yenilik idi. Bütün fəaliyyətini tibb, oftalmologiyaya həsr etmiş Zərifə xanım bu sahədə həddindən artıq dərin iz qoymuşdur. Onu demək kifayətdir ki, Moskvanın Helmqolts adına məşhur oftalmologiya elmi tədqiqat institutunda fəaliyyət göstərirdi. Sovetlərin qızğın vaxtında dünyanın ən nüfuzlu elmi mükafatlarından olan M.İ.Averbax adına mükafata layiq görülmüşdü. Bir çox elmi şuraların, eləcə də elmi jurnalların redaksiya şurasının üzvü idi”.

G.Gəraybəyli, həmçinin Zərifə xanımın geniş ictimai fəaliyyətindən də ətraflı bəhs edib: “Onun əsasını qoyduğu beynəlxalq əməkdaşlıq, dostluq əlaqələri nəticəsində Bakıda bir çox ittifaq miqyaslı konfranslar keçirilirdi. O vaxt üçün bu cür tədbirlər çox nadir olsa da, Azərbaycanda və Bakıda Zərifə xanımın rəhbərliyi altında böyük qurultaylar, böyük konfranslar təşkil olunurdu”.

Rektor böyük alimin insani keyfiyyətlərinin hər zaman nümunə ola biləcəyini vurğulayıb: “Zərifə xanım mənim gözümdə ilk növbədə böyük bir həkimdir. Yaxşı diaqnoz qoymağı, müalicə etməyi bir çox həkimlər bacarır. Ancaq öz pasiyentinə bu dərəcədə üreklə yanaşmaq hər həkimin işi deyil. Zərifə xanım bu nöqtəyi-nəzərdən də hamıya nümunə idi”.

G.Gəraybəyli Zərifə xanımın oftalmologiyaya aid çoxlu sayda kitablar, metodik tövsiyələr yazdığını diqqətə çatdırıb: “Onun ən məşhur kitablarından biri tibbi deontologiyadan bəhs edir. Bu hər bir həkimin, ixtisasından asılı olmayaraq, stolüstü kitabıdır”.

Rektor yüksək keyfiyyətlərə malik Zərifə xanım Əliyevanın tarixdə dərin izlər qoya bilməsinin səbəbini belə izah edib: “Bəzən xəstəyə sözün əsl mənasında həkimin insani münasibəti, emosiyası, qayğısı lazımdır. Bu baxımdan, Zərifə xanım Əliyeva bu piramidanın ən yuxarı nöqtəsində dayanıb. Məna sual versələr ki Zərifə xanımın insanı, yoxsa professional xüsusiyyətləri daha üstündür, cavab verməkdə çətinlik çəkərim. Çünki hər ikisi çox yüksəkdir. Hər ikisi çox yüksək olduğu üçün də Zərifə xanım tarixdə belə bir dərin iz qoyub”.

Türkiyənin Necmettin Erbakan Universiteti ilə əməkdaşlığa başlayırıq

Azərbaycan Tibb Universitetində Türkiyənin Necmettin Erbakan Universitetinin rektoru, professor Cem Zorlu ilə görüş keçirilib.

Görüşdə beynəlxalq əməkdaşlığın inkişafı istiqamətində atılan addımlardan söz açan ATU-nun rektoru, professor Gəray Gəraybəyli nüfuzlu ali təhsil müəssisələri ilə mövcud münasibətlər, yeni akademik tərəfdaşlıq əlaqələrinin qurulması, həmçinin beynəlmilləşmə üzrə inkişaf strategiyasından irəli gələn konkret məsələlərə diqqət çəkib.

Rektor beynəlxalq standartlara uyğun kadr hazırlığında mübadilə proqramlarının rolu, o cümlədən

Türk Dövlətlər Təşkilatı Türk Universitetlər Birliyinin üzvü olan universitetlər arasında tələbə və müəllim mübadiləsini dəstəkləyən “Orhun” mübadilə proqramı və bu çərçivədə qurulan coxsaxəli əlaqələrdən danışib.

Konyada qurulan Necmettin Erbakan Universitetinin (NEU) tarixi haqda geniş məlumatla sözbəş başlayan rektor, professor Cem Zorlu da xarici əlaqələrin inkişafına böyük əhəmiyyət verildiyini, əsasən qardaş ölkə Azərbaycanla bu münasibətlərin gücləndirilməsinə diqqət yetirildiyini bildirib. NEU-nun elmi mükəmməlliyə və cəmiyyətə xidmətə əsaslanan təhsil xarəşməsi ilə fərqlənərək önə çıxdığını bildiren C.Zorlu ali təhsil müəssisəsinin geniş akademik spektri, güclü tədqiqat infrastrukturunu, peşəkar müəllim heyəti olduğunu, bakalavr, magistr və doktorantura səviyyələrində zəngin proqramlar təklif etdiyini diqqətə çatdıraraq, Azərbaycan Tibb Universiteti ilə əməkdaşlığa böyük maraq göstərdiklərini deyib.

Daha sonra iki universitet arasında təhsil, elm və mədəniyyət sahəsində faydalı əməkdaşlığın qurulması və inkişaf etdirilməsi üzrə Anlaşma Memorandumu imzalanıb.

Çoxillik fəaliyyəti dövründə öz dəst-xətti, yüksək pedaqoji mədəniyyəti və elmi nailiyyətləri ilə seçilən, dəyərli alim, dosent Əzizə Rüstəmzadənin 80 illik yubileyi qeyd olunub.

Əzizə Rüstəmzadə Fəxri fərmanla təltif edilib

Bu münasibətlə Azərbaycan Tibb Universitetinin rektoru, professor Gəray Gəraybəyli tərəfindən Əzizə xanım elm və təhsil sahəsindəki səmərəli fəaliyyətinə, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasında göstərdiyi xidmətlərinə və universitetin ictimai həyatındakı fəal

iştirakına görə Fəxri fərmanla təltif edilib. Azərbaycan Tibb Universitetinin rəhbərliyi və kollektivi adından gənc nəslin yetişməsində böyük fədakarlıq göstərən sevimli müəllimimizi ürkədən təbrik edir, ona cansağlığı, uzun ömür və müvəffəqiyyətlər arzulayırıq!

Səhiyyə Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası və Azərbaycan Tibb Universitetinin birgə təşkilatçılığı ilə ATU-da Əməkdar elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor, AMEA-nın müxbir üzvü, Ümumdünya Psixiatriya Federasiyasının həqiqi üzvü Ağabəy Haşım oğlu Sultanovun anadan olmasının 90 illiyinə həsr olunmuş “Düşüncənin parlaq işığı” adlı elmi-praktik konfrans keçirilib.

Tədbirin aparıcısı Emil Şahzadə konfransın yalnız yubiley xarakteri daşımadığını, eyni zamanda görkəmli alimin elmi və mənəvi irsinin cəmiyyət üçün əhəmiyyətinin bir daha xatırlandığını bildirib. Onun sözlərinə görə, belə tədbirlər keçmiş ehtiraməla yanaşı, gələcək nəsillərə istiqamət verən dəyərlərin təbliği baxımından

aşılıb. Çıxışda professor A.Sultanovun beynəlxalq elmi əlaqələrin genişləndirilməsindəki rolu da qeyd olunub. Bildirilib ki, onun təşəbbüsləri sayəsində Azərbaycan tibb elminin beynəlxalq səviyyədə tanınması istiqamətində mühüm irəliləyişlər əldə edilib.

Rektor əlavə edib ki, professorun həkim kimi fəaliyyəti hər zaman insan amilinə əsaslanıb və pasiyentlərə göstərdiyi diqqət və qayğı onun peşəkar yanaşmasının əsas göstəricilərindən olub. Bu ənənənin bu gün də onun yetirmələri tərəfindən davam etdirildiyi vurğulanıb: “Əminliklə deyə bilərəm ki, Ağabəy Sultanovun zəngin irsi bundan sonra da Azərbaycan tibb elminin inkişafına xidmət edəcək. O təkəcə öz dövrünün

şəxsiyyətini səciyyələndirən əsas xüsusiyyətlər olduğunu diqqətə çatdırıb.

Səhiyyə nazirinin müavini, dosent Nadir Zeynalov isə A.Sultanovun müəllimliyinin tələbələr üçün əsl həyat məktəbi olduğunu bildirib. Onun sözlərinə görə, professor mürəkkəb elmi mövzuları sadə və anlaşılan şəkildə izah edir, tələbələrə səmimi ünsiyyət qururdu. Nazir müavini A.Sultanovun yüksək yumor hissəsinə və ictimai fəaliyyətinə də toxunaraq, onun televiziya çıxışlarının və maarifləndirici fəaliyyətinin cəmiyyət üçün əhəmiyyətini vurğulayıb.

AMEA-nın vitse-prezidenti İradə Hüseynova A.Sultanovu Azərbaycan psixiatriya elminin formalaşmasında mühüm rol oynamış görkəmli

Görkəmli alim Ağabəy Sultanovun 90 illiyi qeyd olunub

Rektor Gəray Gəraybəyli: Onun həyat yolu göstərir ki, əsl həkim olmaq yalnız bilik deyil, həm də böyük ürək tələb edir

xüsusi önəm daşıyır.

Rektor, professor Gəray Gəraybəyli Ağabəy Sultanovun Azərbaycan səhiyyə və psixiatriya elminin inkişafındakı rolunu xüsusi vurğulayıb. Qeyd edib ki, professor A.Sultanov ölkədə psixiatriya məktəbinin formalaşmasında və elmi-pedaqoji bazanın gücləndirilməsində mühüm xidmətlər göstərmişdir. “Ağabəy Sultanovun rəhbərliyi altında çoxsaylı mütəxəssislər yetişdirilib, mühüm elmi tədqiqatlar aparılıb və əhəmiyyətli nəticələr əldə olunub”.

Professorun həm də yüksək mənəvi keyfiyyətlərə malik ziyalı olduğunu vurğulayan rektor bildirib ki, onun pedaqoji fəaliyyətində tələbələrə təkəcə bilik deyil, həm də həkim etikası, humanizm və məsuliyyət prinsipləri

deyil, gələcək nəsillərin də yoluna işıq salan şəxsiyyətlərdəndir. Onun elmi fəaliyyəti, yetişdirdiyi kadrlar və insana göstərdiyi həssas yanaşma prinsipi bu gün də Azərbaycan səhiyyəsində yaşayır. Görkəmli alimin həyat yolu göstərir ki, əsl həkim olmaq yalnız bilik deyil, həm də böyük ürək tələb edir”.

Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri, akademik Əhliman Əmiraslanov çıxışında A.Sultanovun Azərbaycan psixiatriya məktəbinin inkişafındakı rolundan bəhs edib. O bildirib ki, alimin yaratdığı elmi məktəb bu gün də öz fəaliyyətini uğurla davam etdirir. Akademik, həmçinin A.Sultanovun müəllimlərinə göstərdiyi hörmət, yüksək təvəzökarlığın və gənc kadrların yetişdirilməsinə verdiyi dəstə-

alim kimi xarakterizə edib. Ölkədə görkəmli alimlərin yubileylərinin keçirilməsinin artıq ənənəyə çevrildiyini diqqətə çatdırıb.

Yubilyarın həyat və fəaliyyətinə həsr olunmuş video-çarxın nümayişindən sonra çıxışlar davam edib. Uzun müddət görkəmli alimlə yaxın münasibətdə olmuş akademik Akif Əlizadə, professorlar Nadir İsmayılov, İbadulla Ağayev maraqlı xatirələrini bölüşüb, onun insani keyfiyyətləri və aforizmlərindən söhbət açıblar.

Sonda A.Sultanovun nəvəsi İnarə xanım babası haqqında ailə xatirələrini bölüşərək, tədbirin təşkilatçılmasına və iştirakçılara minnətdarlığını bildirib. Xalq artisti İlqar Muradov isə mərhum professorun xoşladığı musiqiləri ifa etməklə tədbirə xüsusi ovqat qatıb.

Rektor, professor Gəray Gəraybəyli akademik mobililik proqramı çərçivəsində ATU-da təcrübə keçən qazaxıstanlı tələbələrle görüşüb.

Rektor ATU-da təcrübə keçən qazaxıstanlı tələbələrle görüşüb

Cənubi Qazaxıstan Tibb Akademiyasının Tibb ixtisası üzrə təhsil alan III kurs tələbələri ilə keçirilən görüşdə rektor iki ölkə arasında bütün sferalarda irəliləyən yaxın dostluq münasibətlərindən söz açıb.

Azərbaycan-Qazaxıstan əməkdaşlığının həm Türk Dövlətləri Təşkilatı çərçivəsində, həm də ikitərəfli müstəvidə yüksələn dinamika üzrə inkişaf etdiyini bildiren rektor G.Gəraybəyli qarşılıqlı, ikitərəfli və coxtərəfli əlaqələrin qurulmasını və sürətlənməsində təhsil sektorunun özünəməxsus payı olduğunu vurğulayıb.

Rektor iki ölkənin ali təhsil müəssisələri arasında qurulan sıx əməkdaşlığın tibb sahəsində də öz nəticəsini verdiyini, artıq bu ölkənin bir neçə ali təhsil müəssisəsi ilə ATU arasında yaxın əlaqələrin qurulduğunu, mübadilə proqramlarının gerçəkləşdirildiyini bildirib.

Beynəlxalq təcrübənin qazanılması, bilik və bacarıqların artırılmasında akademik mobil-

lik proqramlarının xüsusi rolunu da vurğulayan rektor, bu aspektdə Cənubi Qazaxıstan Tibb Akademiyasının tələbələrini ATU-da təcrübə keçməsinin faydalı və səmərəli olacağını dilə gətirib.

Daha sonra rektora aprelin 21-dən mayın 8-dək Ailə təbabəti kafedrasında “Uşaq xəstəliklərinin propedevtikası” fənni üzrə təcrübə keçəcək tələbələrin fəaliyyəti haqda ətraflı məlumat verilib.

Səmimi atmosferdə keçən görüşdə rektor tələbələrin təhsili, təcrübə mübadiləsi ilə bağlı fikirləri ilə yanaşı, ilk dəfə səfər etdikləri Azərbaycan haqda təəssüratları ilə də maraqlanıb, onlara boş vaxtlarından səmərəli istifadə edərək, ölkəmizi daha yaxından tanımağı, ölkəmizin maddi-mədəni irs nümunələri ilə tanış olmağı tövsiyə edib. Görüş çərçivəsində qarşılıqlı hədiyyələr təqdim olunub, həmçinin tələbələrə proqramda müvəffəqiyyətli iştiraklarına görə sertifikatlar verilib.

Əməyin mühafizəsinə həsr olunmuş tədbir keçirilib

Uşaq-yeniyyətmişlərin sağlamlığı və əmək sağlamlığı kafedrasında "Beynəlxalq Əməyin Mühafizəsi və Peşə Sağlamlığı Günü"nə həsr olunan tədbir keçirilib.

Elmi işlər üzrə prorektor, professor Mələhət Sultan, Tərbiyə işləri üzrə prorektor, dosent Mahir Səfərov və kafedra müdiri, dosent Şəhla Balayeva əmək

mühitində sağlamlıq və təhlükəsizlik məsələlərinin müasir səhiyyə sistemində xüsusi yer tutduğunu vurğulayıb, peşə xəstəliklərinin profilaktikası və risklərin idarə olunmasının aktual məsələlərdən biri olduğunu diqqətə çatdırıblar.

Elmi hissədə əmək sağlamlığı üzrə mütəxəssis Pərviz Axundov peşə sağlamlığı ilə bağlı geniş məlumat verib. Tədbir zamanı əmək sağlamlığı ixtisası üzrə I kurs magistrantları Nətvan İmanzadə və Qərib Əliyev, Ətraf mühit və sağlamlıq ixtisası üzrə I kurs magistrantı İlahə Qadaşova, Gəyiyənə ixtisası üzrə II kurs rezidenti Elvira Nadirova aktual mövzular üzrə çıxış ediblər.

Sahibkarlar Təşkilatları Milli Konfederasiyasının nümayəndəsi Amil Babayev, İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzinin direktoru Səbinə Babazadə, Əczaçılıq texnologiyası və idarəçiliyi kafedrasının müdiri, professor Məhbubə Vəliyeva əmək sağlamlığının aktuallığı və vacibliyi haqqında danışıblar.

Akademik Zərifə Əliyevanın tıbb təhsilinə etik baxışı

Ümummilli lider Heydər Əliyev həkimin cəmiyyətdəki statusunu onun mənəvi ucılığı ilə əlaqələndirərək, həyatlarını insanların sağlamlığının qorunması kimi nəcib və xeyirxah bir işə həsr edən həkim üçün ən ali dəyərin mənəviyyat, daxili saflıq, əxlaqi bütövlük və vicdani məsuliyyət olduğunu vurğulayır, həkimin xeyirxah missiyasını onun müqəddəs borcu kimi xarakterizə edir.

Bu müdrik kəlamın daşdığı mənəvi və əxlaqi dəyəri Zərifə xanım Əliyeva elmi və fəlsəfi baxımdan inkişaf etdirərək, gələcəyin tibbi kadrlarının peşəkar hazırlığının əsas meyarı kimi təqdim edib. Unudulmaz təbibin 1983-cü ildə nəşr olunan "Yüksək əqidə: həkimlik etikası, həkimin üreyinin və fikirlərinin paklığı" adlı fundamental monoqrafiyası tibbi etikanın nəzəri və praktik əsaslarını sistemli şəkildə təqdim edir. Zərifə xanım tibbi etikaya dair mühüm prinsiplər irəli sürüb, həkim və xəstənin qarşılıqlı münasibətlərinin başlıca qaydalarını tərtib edib, həkimin diaqnostika və müalicə prosesində aparıcı rolunu göstərərək, bütün tibb işçilərinin təkə təhsilinin deyil, həm də tərbiyəsinin vacibliyini ön plana çəkib. Onun üçün humanist həkim insanların sağlamlığı, milli səhiyyəimizin inkişafı üçün hər cür fədakarlığa qatılacaq həkim idi.

İnsan sağlamlığını ictimai sərvət hesab edən Zərifə xanım bunu gənc həkimlərə təqdim edərək, onların mənəvi tərbiyəsi, peşə fəaliyyəti ilə bağlı problemlərinin öyrənilməsi və həlli üçün əməyini əsirgəmərdi. Akademik Zərifə Əliyeva həkimin etik dəyərlərinin fundamental əhəmiyyətini bu fikirlərlə əsaslandırır: "Müalicə və diaqnostikanın texniki təminatı nə qədər mükəmməlləşsə də, insan sağlamlığının keşiyində həmişə canlı həkim dayanır. Təbabət daim inkişaf edir, dəyişir və yenilənir. Lakin həkimin qarşısında duran yüksək mənəvi-etik və peşəkar tələblər dəyişməz olaraq qalır". Rəqəmsallaşan tibbdə etik prinsiplərin qorunması amilində boşluqları nəzərə alsaq, tibbin fundamental etik dəyərlərinə əsaslanmaq zərurəti bir daha öz təsdiqini tapır. Bu baxımdan, akademik Zərifə Əliyevanın sözügedən monoqrafiyasının uzun illər öncə akademik Adilə Namazova tərəfindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Məhz bu ideoloji və elmi baza əsasında ölkədə tibbi təhsilin etik-humanist komponentlərini özündə birləşdirən kompleks dövlət proqramı formalaşdırılıb.

Müasir dünya təcrübəsində tətbiqi bioetika əsasən klinik kafedralarda tədris olunur. Bu işə onunla bağlıdır ki, həkim-pasiyent münasibətləri, klinik tədqiqatlar və tibbi qərarların qəbulu yalnız tibbi biliklərin deyil, həm də etik və hüquqi yanaşmaların inteqrasiyasını tələb edir.

Qeyd edək ki, 1999-cu ildə UNESCO-nun rəsmi müraciəti əsasında Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının nəzdində Bioetika Komitəsi təsis edildikdən sonra bu istiqamətdə fəaliyyətlərin davamı olaraq, Azərbaycan Pediatri Assosiasiyası (APA) tibbi bioetikanı tədris prosesinə inteqrasiya etmək məqsədilə təhsil proqramı hazırlayıb. Proqram AMEA, Səhiyyə və Təhsil nazirlikləri tərəfindən tədris üçün tövsiyə olunub.

2000-ci ildən ölkəmizdə tibbi bioetikanın elmi istiqamət olaraq tıbb təhsilinə inteqrasiyasına nail olunub və dünya təcrübəsindən, beynəlxalq əməkdaşlıqdan faydalanaraq tibbi bioetikanın tədrisini müvəffəqiyyətlə həyata keçirmək istiqamətində mühüm addımlar atılıb. Tibbi bioetika Azərbaycan Pediatri Assosiasiyasının üzvü olan həkimlər tərəfindən öncə problem və müəzirlər kimi, 2020-ci ildən isə seçim fənni kimi tədris olunur. Tibbi etika və deontologiyaya tələbələrə yaxşı mənimsəmələri, təhlil etmələri üçün çoxsaylı məsələ, situasiya sualları, işgüzar oyunlar tərtib edilir. 26 ildən çoxdur ki Azərbaycan Tibb Universitetində "Tibbi bioetikanın əsasları" fənni tədris edilir.

Diqqətəlayiq haldır ki, bioetikaya dair tədris materialları tələbələr tərəfindən böyük maraqla qarşılanır. Hətta tələbələrə həmin problemlərə dair apardıqları elmi araşdırmaların nəticələri ATU və başqa universitetlərin tələbə elmi cəmiyyətlərində Azərbaycan və ingilis dillərində məruzələrlə təqdim olunur.

APA-nın üzvü olan ATU-nun əməkdaşları Azərbaycan Milli Bioetika Komitəsinin tövsiyəsini nəzərə alaraq müəzirlərin, aparılan təcrübəli məşğələlərin daha da yaxşılaşdırılması üçün elmin son nailiyyətlərinə əsaslanan tədris vəsaitləri, kitabçalar, monoqrafiyalar tərtib edirlər.

Zərifə xanımın elmi fəaliyyəti bu gün müasir tıbb təhsilinin məzmununu zənginləşdirməklə, bioetikanın tədrisində nəzəri biliklərin mənəvi-humanist prinsiplərlə vəhdətini təmin edən fundamental baza rolunu oynayır. Biz bu şərəfli və məsuliyyətli missiyaya akademik Zərifə Əliyevanın bizə miras qoyduğu yüksək etik dəyərlər və peşə standartları çərçivəsində, onun tövsiyələrinə sadiq qalaraq ən yüksək səviyyədə davam etdirməyi özümüzə mənəvi borc bilirlik.

Tərənə TAĞI-ZADƏ,

II Uşaq xəstəlikləri kafedrasının dosenti, APA-nın sədri

Narkomaniya və kibercinayətkarlıqla mübarizə hamının işidir

Tələbələr arasında narkomaniya və kibercinayətkarlığa qarşı mübarizə mövzusunda növbəti maarifləndirici tədbir təşkil olunub.

Prorektor, dosent Mahir Səfərov çıxışında narkomaniyanın cəmiyyət üçün ciddi sosial problem olduğunu vurğulayıb.

O bildirib ki, bu mövzu il ərzində mütəmadi olaraq müzakirə edilir və məqsəd gələcək səhiyyə işçilərinin bu sahədə daha hazırlıqlı olmalarını təmin etməkdir. Prorektor vurğulayıb ki, narkomaniya təkə tibbi deyil, həm də sosial və cinayət xarakterli ağır nəticələr doğuran qlobal bəladır.

Sonra Nəsimi Rayon Polis İdarəsinin rəisi, polis polkovniki Vüqar Ağayev narkomaniyaya qarşı mübarizənin hüquqi əsasları və görülən tədbirlər barədə geniş məlumat verib. Statistik göstəricilərə toxunan V.Ağayev cari ilin ilk rübündə 121 cinayət faktının aşkarlandığını, 130 nəfərin məsuliyyətə cəlb olunduğunu bildirib.

Tədbirdə kibercinayətkarlıq mövzusu da geniş müzakirə olunub. V.Ağayev deyib ki, sosial şəbəkələr üzərindən törədilən dələduzluq halları getdikcə artır

və bu cinayətlərin əksəriyyəti xaricdən idarə olunur. Onun sözlərinə görə, vətəndaşlar tez-tez saxta iş elanları, "sürətli qazanc" vədləri və ya saxta bank zəngləri vasitəsilə aldadılır. Bu baxımdan, şəxsi məlumatların qorunması və sosial şəbəkələrdə diqqətli davranış xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Qeyd olunub ki, narkomaniya və kibercinayətkarlıqla mübarizə yalnız hüquq-mühafizə orqanlarının deyil, bütövlükdə cəmiyyətin birgə səylərini tələb edir.

Korrupsiya təkə hüquqi deyil, həm də sosial təhlükədir

Növbəti maarifləndirici tədbir "Korrupsiyaya qarşı mübarizənin hüquqi və mənəvi əsasları" mövzusunda həsr olunub.

Prorektor, dosent Mahir Səfərov tədbiri açaraq bildirib ki, müasir dövrdə həkimlik fəaliyyətində yalnız peşəkar biliklər deyil, eyni zamanda, yeni yanaşmaların və müasir düşüncə tərzinin mənimsənilməsi də mühüm

əhəmiyyət kəsb edir. O qeyd edib ki, gənc mütəxəssislərin gələcək fəaliyyətlərini düzgün qurması, peşəkar inkişafını təmin etməsi və cəmiyyətdə layiqli mövqə tutması üçün bu kimi maarifləndirici tədbirlər xüsusi rol oynayır.

Daha sonra İctimai fənlər kafedrasının dosenti Elbrus Sadıqov çıxış edərək bildirib ki, hazırda ölkəmizdə korrupsiyaya qarşı ardıcıl və sistemli şəkildə mübarizə aparılır. Lakin bu prosesdə təkə hüquqi tədbirlər kifayət etmir, əsas istiqamət maarifləndirmə, geniş dünyagörüşün formalaşdırılması və savadlı, məlumatlı gənclərin yetişdirilməsidir. Bu baxımdan tələbələrə düzgün istiqamətdə hazırlanması xüsusi önəm daşıyır. E.Sadıqov əlavə edib ki, korrupsiya yalnız hüquqi problem deyil, eyni zamanda sosial ədaləti sarsıdan, dövlətə etimadı azaldan, idarəetmənin keyfiyyətinə və iqtisadi inkişafa mənfi təsir göstərən ciddi bir təhlükədir. Bu səbəbdən ona qarşı mübarizə kompleks yanaşma tələb edir və yalnız cəza mexanizmləri ilə məhdudlaşmamalıdır. Şəffaflıq, hesabatlılıq, etik davranış və ictimai nəzarətin gücləndirilməsi bu mübarizənin əsas istiqamətlərindədir.

Milli kimliyimizi unutmamalıyıq

"Tələbə gənclər arasında milli kimlik və milli-mənəvi dəyərlərin innovativ və interaktiv yanaşmalarla təbliği" layihəsi çərçivəsində maarifləndirici tədbir təşkil olunub.

Prorektor, dosent Mahir Səfərov açıqlıq nitqində tədbirin əhəmiyyətindən bəhs edib. Bildirib ki, universitet rəhbərliyi müxtəlif dövlət qurumları və ictimai birliklərin təşəbbüsü ilə keçirilən maarifləndirici layihələrə daim dəstək göstərir.

"Tərs Olunmuş Hərbiçilərin Gəncləri Maarifləndirmə" İctimai Birliyinin sədri Emin Həsənlı vurğulayıb ki, güclü dövlət və güclü ordu ilə yanaşı, qələbənin əsas şərtlərindən biri nizam-intizamdır. Onun sözlərinə görə, bu prinsip tibb sahəsində də eyni dərəcədə vacibdir. Vətənpərvərlik tərbiyəsinin əhəmiyyətinə diqqət çəkən E.Hüseynli deyib ki, İkinci Qarabağ müharibəsi zamanı qazanılan qələbə məhz gənclərin yüksək vətənpərvərlik ruhunun nəticəsidir.

İctimai Birliyin siyasi eksperti Taleh Əliyev gənclərin üzərinə düşən vəzifələrdən danışıb. Bildirib ki, milli

kimliyini unudan cəmiyyətlər ciddi problemlərlə üzləşə bilər. O, sosiallaşma prosesində ailə, məktəb və cəmiyyətin rolunu xüsusi qeyd edib, həmçinin müasir dövrdə sosial şəbəkələrin yaratdığı imkan və risklərə diqqət çəkib.

"Mədəni və Etnik Müxtəliflik Mərkəzi" İctimai Birliyinin sədri Seyfəddin Hüseynli isə milli kimlik anlayışının fəlsəfi və ictimai mahiyyətindən bəhs edib. Onun sözlərinə görə, qloballaşan dünyada hər bir insan həm milli, həm də bəşəri kimliyin daşıyıcısıdır.

Fakültə Tələbə Elmi cəmiyyətlərinin konfransları keçirilib

İctimai səhiyyə fakültəsində "Ətraf mühit sağlamlığı və davamlı inkişaf naminə elm" mövzusunda 49-cu Tələbə Elmi Cəmiyyəti konfransı keçirilib.

Konfransın açılışını edən 5-ci kurs tələbəsi Fatimə Nuriyeva bildirib ki, tədbirin əsas məqsədi təkcə elmi müzakirələrin aparılması deyil, həm də ekoloji sağlamlıq və dayanıqlı inkişaf kimi müasir dövrün aktual problemlərinə diqqətin artırılmasıdır.

Sonra Elmi işlər üzrə prorektor, professor Mələhət Sultan çıxış edərək konfransın mövzusunda müasir dövrün prioritet istiqamətlərindən biri kimi qiymətləndirib. O qeyd edib ki, bu il 100-dən artıq elmi işin təqdim olunması tələbələr və onların elmi rəhbərlərinin böyük əməyinin nəticəsidir. Professor, həmçinin tələbələr elmi fəaliyyətinin universitetdə xüsusi dəstək gördüyünü vurğulayıb və onları daha geniş elmi axtarışlara təşviq edib: "Qürurla qeyd etmək istəyirəm ki, ötən il universitetimizin 50-dən çox tələbəsi beynəlxalq elmi konfranslarda həm fərdi, həm də komanda şəklində çıxış edərək yüksək nəticələr əldə edib. Bu həm universitetimiz, həm də tələbələr üçün böyük uğurdur və bizi sevindirir".

Tərbiyə işləri üzrə prorektor, dosent gələcək peşəkar kimi formalaşmasında mühüm rol oynayır. Dekan, dosent Qalina Qəniyeva ictimai səhiyyənin cəmiyyətin rifahı və sağlam həyat tərzinin formalaşmasında mühüm rol oynadığını deyib. O, konfrans çərçivəsində təqdim olunan tədqiqatların aktual problemlərin həllinə elmi töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə edib və tələbələrə uğurlar arzulayıb. Dekan, həmçinin konfransın beynəlxalq iştirakçılıqla keçirilməsini yüksək qiymətləndirib və bu il S.D.Asfəndiyarov adına Qazaxıstan Milli Tibb Universiteti tələbələrini də onlayn formatda qoşulacağını bildirib.

Fakültə Tələbə Elmi Cəmiyyətinin elmi rəhbəri, dosent Fərəh Baxışlı və ATU TEC-in sədri Nigar Babayeva konfransın tələbələr elmi cəhətdən inkişafında mühüm rol oynadığını bildirib.

***

İ Müalicə-profilaktika fakültəsi Tələbə Elmi Cəmiyyətinin növbəti konfransı təşkil olunub. Tədbirin açılışını fakültənin dekani, dosent Elşad Novruzov edərək, çıxış üçün sözü Elmi işlər üzrə prorektor, professor Mələhət Sultana verib.

Prorektor çıxışında tələbələr elmi fəaliyyətinin əhəmiyyətindən bəhs

edərək bildirib ki, 2020-ci ildən etibarən bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlər artıq müsbət nəticələr verməkdədir. Diqqətə çatdırıb ki, universitet rəhbərliyinin dəstəyi ilə tələbələr elmi tədqiqatlara cəlb olunması, akademik düşüncə tərzinin formalaşdırılması və tədqiqat bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi prioritet istiqamətlər sırasındadır.

artıq müəyyən uğur qazanmış hesab olunur.

Fakültə TEC-in elmi rəhbəri, professor Səbinə Şadlinskaya bildirib ki, son illərdə TEC-ə müraciət edənlərin sayında artım müşahidə olunur. Xüsusilə I Mamalıq-ginekologiya kafedrasından 40 tələbənin müraciət etməsi sevindirici hal kimi qiymətləndirilir.

Tərbiyə işləri üzrə prorektor, dosent Mahir Səferov bildirib ki, tələbələr elmi işlərinin düzgün qiymətləndirilməsi onların inkişafında mühüm rol oynayır və bu prosesdə dekanlıq, elmi rəhbərlər və münisflər heyətinin rolu böyükdür.

Tədris Terapevtik Klinikasının direktoru, I Daxili xəstəliklər kafedrasının müdiri, professor Vəsadət Əzizov bu cür konfransların yalnız elmi biliklərin deyil, həm də tələbələr şəxsiyyət kimi formalaşmasına xidmət etdiyini söyləyib.

ATU TEC-in elmi rəhbəri, dosent Nərgiz Məmmədova çıxışında konfransın fakültə üçün əlamətdar hadisə kimi qiymətləndirib. Onun sözlərinə görə, tələbələr ilbوی aparıcıları elmi işlərin təqdimatı onların inkişafında mühüm rol oynayır və bu tədbirdə iştirak edən hər bir tələbə

Daha sonra çıxış edən dekan Elşad Novruzov tələbələr elmi fəaliyyətinin marağının il-dən-ilə artdığını diqqətə çatdırıb. Onun sözlərinə görə, 2025-ci ildə 78 müraciət qeyd

alındığı halda, cari ildə bu göstərici 100-ə çatıb. İştirakçı tələbələr sayı isə 92 nəfərdən 121 nəfərə yüksəlib. Dekan bu artımı universitet rəhbərliyinin dəstəyi, kafedralarda sağlam elmi mühitin yaradılması və müəllimlərin tələbələrə həvəsləndirməsi ilə əlaqələndirib.

***

II Müalicə-profilaktika fakültəsində də TEC-in ənənəvi konfransı baş tutub. Konfransın moderatoru, fakültənin II kurs tələbəsi Jalə Rüstəmovaya bu tədbirin gənc tədqiqatçıların, elmə maraq göstərən tələbələr öz bilik və ba-

carlığını nümayiş etdirə bildiyi önəmli bir platforma olduğunu söyləyib.

Fakültənin dekani dosent İsrail Məhərrəmbəyli qeyd edib ki, son illərdə tələbələr elmi fəaliyyətə marağı xeyli artıb: "Əvvəllər 60-70 elmi iş təqdim olunurdusa, bu il artıq 280 iş çap edilib. Konfrans çərçivəsində 100-dən çox məruzənin dinlənilməsi nəzərdə tutulub".

Elmi işlər üzrə prorektor, professor Mələhət Sultan istedadlı tələbələr elmi fəaliyyətə cəlb olunmasının çox vacib olduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, tədrisin aparılması və elmi yeniliklərin praktik tətbiqəyə təbii bilavasitə elmi fəaliyyətlə bağlıdır.

Tərbiyə işləri üzrə prorektor, dosent Mahir Səferov hər bir tələbənin gələcəkdə həkim kimi formalaşmasında elmi fəaliyyətin böyük əhəmiyyət daşıdığını, bu gün elmi işlərini sınağa çıxaran tələbələr öz zəhmətlərinin bəhrəsini mütləq görecəklərinə inandığını deyib.

Universitet TEC-in elmi rəhbəri, dosent Nərgiz Məmmədova, sədri Ni-

gar Babayeva, II MPF TEC-in elmi rəhbəri evəzi Günay Eminova, sədri Leyla Səfərlinin çıxışlarından sonra konfrans öz işini panellər üzrə davam etdirib.

Qabil ABDULLAYEV

Səhiyyə Nazirliyinin dəstəyi ilə Epidemiologiya və biostatistika kafedrasında İctimai səhiyyə fakültəsinin rəhbərliyi ilə CDC (ABŞ Xəstəliklərə Nəzarət və Profilaktika Mərkəzinin Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya regional ofisi) və STRIDES proqramının (Strengthening Training and Resources for International Development and Emergency Services) nümayəndə heyəti arasında görüş keçirilib.

ABŞ səhiyyə mütəxəssisləri ilə fikir mübadiləsi aparılıb

Görüşdə Səhiyyə Nazirliyinin Beynəlxalq əməkdaşlıq şöbəsinin baş məsləhətçisi Rəna Hüseynova, İctimai səhiyyə fakültəsinin dekani, dosent Qalina Qəniyeva, dekan müavini Nailə Məmmədova, Epidemiologiya və biostatistika kafedrasının müdiri, ə.e.x. professor İbaddulla Ağayev, İnnovasiya və keyfiyyətin idarə olunması şöbəsinin müdiri, dosent Aygün Babayeva, kafedra müdirləri Yaqut Hacıyeva, Fəridə Əli, Şəhla Balayeva və digər əməkdaşlar iştirak ediblər.

Müzakirə formatında keçən görüşdə, həmçinin ABŞ-nin Azərbaycandakı səfirliyinin əməkdaşları Alexander Ryan və Gövhər Məmmədova, STRIDES proqramının rəhbəri Becca Price, CDC Şərqi Avropa və Mərkəzi Asiya ofisinin icraçı direktoru Steven Becknell və başqaları iştirak ediblər. İctimai səhiyyə sahəsində təhsil proqramları və yanaşmaların inteqrasiyası, Səhiyyə Nazirliyi və tabeli qurumlar arasında əlaqələrin qurulması, ölkəmizdə gələcək nəsəl ictimai səhiyyə mütəxəssislərinin hazırlanması geniş müzakirə olunub.

Yerli Etik Komitənin ilk iclası baş tutub

Azərbaycan Tibb Universitetinin Fundamental Elmi Araşdırmalar üzrə Yerli Etik Komitəsinin ilk iclası keçirilib. Professor Ramiz Axundovun sədrliyi ilə baş tutan iclasda komitə üzvləri və universitetin gənc tədqiqatçıları iştirak ediblər.

İclas zamanı gənc alimlərin müxtəlif istiqamətlər üzrə apardıqları elmi araşdırmalar təqdim olunub, işlərin aktuallığı və tətbiq olunan metodların etik normalara uyğunluğu geniş müzakirə edilib. Mütəxəssislər tərəfindən tədqiqatların keyfiyyətinin artırılması məqsədilə gənc araşdırmaçılara müvafiq tövsiyələr verilib.

Qeyd edək ki, komitənin əsas fəaliyyət istiqaməti universitetdə həyata keçirilən elmi-tədqiqat işlərinin etik ekspertizasını aparmaqdan ibarətdir. Bura heyvanların subyekti kimi iştirak etdiyi tədqiqatlar, təşəbbüs xarakterli layihələr, ictimai səhiyyə yönümlü proqramlar, eləcə də klinikayaqədərki və eksperimental araşdırmalar daxildir.

Komitənin fəaliyyəti çərçivəsində tədqiqat protokolları təhlil olunur, laboratoriya heyvanlarının təhlükəsizliyi, rifahı və hüquqlarının qorunması istiqamətində müvafiq qərarlar

qəbul edilir. Eləcə də tədqiqat proseslərində şəffaflığın və hesabatlılığın artırılmasına nəzarət olunur.

Əsas istiqamətlərdən biri heyvanlar üzərində aparılan tədqiqatlarda beynəlxalq səviyyədə qəbul olunmuş 3R prinsipinin tətbiqidir. Bu yanaşma elmi araşdırmaların həm humanist dəyərlərə uyğun aparılması, həm də beynəlxalq standartlara cavab verməsini təmin edir.

11 ölkədən mütəxəssislər Bakıda kongresə toplaşdı

Bakıda "VII beynəlxalq bariatrik-metabolik cərrahiyyə və metabolik xəstəliklər" adlı konfrans keçirilib. Tədbirin təşkilatçıları Səhiyyə Nazirliyi, Azərbaycan Tibb Universiteti, TƏBİB, Azərbaycan Bariatrik və Metabolik Cərrahlar Assosiasiyası, TOSS (Türk Bariatric Cərrahlar Dərnəyi), TCD (Türk Cərrahi Dərnəyi) dərnəkləri və "MODERN Hospital" klinikası olub.

Konqres İFSO (International Federation for the Surgery and Other Therapies for Obesity) və EASO-nun (European Association for the Study of Obesity) dəstəyi ilə reallaşdırılıb.

Konqres çərçivəsində Xəzər dənizi ətrafı dövlətlərin III Bariatrik cərrahiyyə və V Türkdillil xalqların Bariatrik cərrahiyyə konfransı da təşkil olunub.

Tədbirdə 11 ölkədən - Azərbaycan, Türkiyə, Qazaxıstan, Özbəkistan, İran, Rusiya, Gürcüstan, Almaniya, Misir, Hindistan, Böyük Britaniya və ABŞ-dən olan mütəxəssislər, beynəlxalq bariatrik metabolik, piylənmə ilə mübarizə assosiasiyalarının sədrləri iştirak ediblər.

Tədbirdə çıxış edən səhiyyə nazirinin müavini Nadir Zeynalov bariatrik, o cümlədən metabolik cərrahiyyənin nisbətən yeni bir istiqamət olduğunu, keçən əsrin 60-cı illərindən tətbiq olunmağa başlandı-

ğını diqqətə çatdırıb, həmçinin bu sahədə həyata keçirilən mühüm yeniliklərdən söz açıb.

ATU-nun prorektoru, professor Mələhət Sultan bu sahənin tədrisinə xüsusi diqqət yetirildiyini, ölkəmizdə bariatrik cərrahiyyənin təkcə əməliyyatlarla yox, həmçinin elmi-praktiki məqalələrin yazılması, dərsliklərin hazırlanması ilə aparıldığını nəzərə çatdırıb.

Azərbaycan Bariatrik və Metabolik Cərrahlar Assosiasiyasının sədri Taryel Öməröz hazırda dünya əhalisinin 30 faizdən çoxunun piylənmə və artıq çəki ilə mübarizə apardığını bildirib. Sədr ölkəmizdə artıq 13 ildir ki, fəaliyyət göstərən dərnəyin işlərinə toxunaraq, bu sahənin davamlı inkişafı, beynəlxalq protokolların tətbiqi, milli tövsiyələrin hazırlanması, milli kadr hazırlığı və bu inkişafda Azərbaycan Tibb Universitetinin xüsusi rolunu vurğulayıb.

Müasir dövrdə tibb bacısı işi üzrə bakalavrların təhsilinə dair tələblər dərinləşdirilmiş klinik hazırlığı, idarəetmə, tədris və elmi analiz bacarıqlarını, həmçinin multidissiplinar komandada işləmək qabiliyyətini əhatə edir.

Tibb personalının hazırlığında yeni yanaşmalar (ali təhsilli tibb bacılarının hazırlanması) həkimlə bərabər hüquqlu tərəfdaş kimi çıxış edən, müstəqil qərarlar qəbul etməyə, sübutlu qulluq göstərməyə və bunu sənədləşdirməyə qadir olan yeni nəsillə tibb bacılarının formalaşmasına kömək edir. Tibb bacılarının hazırlığına dair yeni tələblərlə yanaşı, peşəkar leksikona tez-tez həkimlər tərəfindən anlaşılmazlıqla qarşılanan "tibb bacısı prosesi" və "tibb bacısı diaqnozu" kimi anlayışlar daxil olur. Ona görə də bu yazıda biz tibb bacısı diaqnozu və onun həkim diaqnozundan fərqi kimi mövzulara toxunacağıq. Tibb bacısı prosesi - pasiyentin ehtiyaclarına yönəlmiş tibbi yardımın göstərilməsinə sistemli yanaşmadır. Onun məqsədi pasiyentdə yaranan problem və çətinliklərin qarşısını almaq, onları yüngülləşdirmək, azaltmaq və ya minimuma endirməkdir.

Tibb bacısı prosesinin mərhələləri aşağıdakılardır:

- Pasiyentin tibb bacısı müayinəsi;
  - Onun vəziyyətinin diaqnostikası (ehtiyacların ödənilməsindəki pozuntuların müəyyən edilməsi və tibb bacısı diaqnozunun qoyulması);
  - Pozulmuş ehtiyacların ödənilməsinə yönəlmiş yardımın planlaşdırılması;
  - Tibb bacısı müdaxilələri planının icrası;
  - Əldə olunmuş nəticələrin qiymətləndirilməsi.
- Pasiyentin tibb bacısı müayinəsi: bu mərhələdə tibb bacısı subyektiv və obyektiv metodlardan, habelə əlavə məlumatlardan istifadə edərək pasiyent haqqında informasiya toplayır və onu qiymətləndirir.

Pasiyent və onun problemləri haqqında məlumat almaq üçün tibb bacısı müxtəlif mənbələrdən, o cümlədən pasiyentin özündən, qohumlarından, əvvəlki tibb işçilərindən və mövcud tibbi sənədlərdən istifadə edir. Məlumatlar maksimum dərəcədə dəqiq və tam olmalıdır. Söhbət zamanı

Obyektiv müayinə zamanı tibb bacısı pasiyenti müəyyən plan üzrə nəzərdən keçirir. Müayinə gün işığı və ya parlaq süni işıqlandırma altında aparılmalıdır. Bu zaman işıq mənbəyi yandan düşməlidir: belə olduqda bədənin müxtəlif hissələrinin konturları, səpgilər, çapıqlar, yara izləri və s. daha qabarıq görünür.

Pasiyent haqqında obyektiv məlumatlara aşağıdakılar daxildir:

- Pasiyentin ümumi və detallı baxış məlumatları: dəri örtüyünün və selikli qişaların rəngi, səpgilərin, xoraların, zədələrin olması, tük örtüyünün vəziyyəti (pedikulyozun yoxlanılması), ödemlərin (şişkinliyin) lokalizasiyası və digər xüsusiyyətlər;
- Fiziki müayinə: boyun, çəki, döş qəfəsi və qarın çevrəsinin ölçülməsi, zərurət olduqda digər parametrlər;
- Anlaq vəziyyəti (huşu): aydın, dumanlı, pozulmuş (sayıqlama, hallüsinasiyalar, stupor, sopor, koma);
- Üz ifadəsi: sakit, iztirablı, laqeyd, təşvişli, ehtiyatlı və s.;
- Vəziyyəti: aktiv, passiv, məcburi;
- Göstəricilər: bədən temperaturu, tənəffüs hərəkətlərinin sayı, ürək yığılmalarının tezliyi (nəbz), arterial təzyiq;
- Təbii ifrazatlar: müstəqil həyata keçirilmə üsulu, müntəzəmliyi, sidik və nəcis qəbuledicilərindən, stomadan istifadə;
- Yaddaşın və hiss üzvlərinin vəziyyəti;
- İstifadə olunan vasitələr: protezlər (o cümlədən çıxarılan diş protezləri), eynəklər, kontakt linzalar, eşitmə aparatı;
- Hərəkətmə, qida və su qəbulu, özünəqulluq qabiliyyəti;
- Psixoemosional vəziyyət və sosial mühit.

Tibb bacısı, həmçinin tibbi avadanlıqların tətbiqi

lumatları analiz edir və tibb bacısı diaqnozunu formalaşdırır. Tibb bacısı diaqnostikası pasiyentdə hal-hazırda mövcud olan problemlərin (aşkar problemlər) və pasiyentin vəziyyəti ilə əlaqədar gələcəkdə yarana biləcək problemlərin (potensial problemlər) müəyyənlişdirilməsini əhatə edir. Tibb bacısı diaqnozu qoymaq üçün o, pasiyenti müşahidə edir, onun özü və ya qohumları ilə söhbət aparır. Adətən, tibb bacısı diaqnozları bir neçə olur.

Pasiyentin aşkar (real) problemləri ilə bağlı bəzi tibb bacısı diaqnozlarına nümunələr:

- Yüksək bədən temperaturu;
  - Yüksəlmis arterial təzyiq;
  - Döş sümüyü arxasında göynədicə ağrı;
  - Ölüm qorxusu;
  - Artıq tərləmə.
- Pasiyentin potensial (ehtimal olunan) problemləri ilə bağlı bəzi tibb bacısı diaqnozlarına nümunələr:**
- Miokard infarktının inkişaf riski;
  - Yataq yaralarının yaranma riski;
  - Sui-qəsd (intihar) riski;
  - Dehidratasiyanın (susuzlaşmanın) inkişaf riski;
  - İnsultun yaranma riski.

Pasiyentin qarşılaşdığı problemləri qiymətləndirərək tibb bacısı prioritet, yəni ilk növbədə həlli vacib olan problemləri ayırır. Pasiyentin həyatı üçün təhlükə yaradan problemlər ən yüksək prioritetə malikdir. Daha sonra həyatı təhlükəsi olmayan, lakin təxirəsalınmaz müdaxilə tələb edən problemlər gəlir. Problemləri müəyyən etdikdən sonra tibb bacısı qərar verməlidir ki, peşəkar tibb işçilərindən məhz kim pasiyentə kömək edə bilər.

Tibb bacısı diaqnozu həkim diaqnozundan aşağıdakı xüsusiyyətlərinə görə fərqlənir:

1. Həkim diaqnozu xəstəliyi müəyyən edir, tibb bacısı diaqnozu isə xəstəliklə əlaqədar orqanizmin verdiyi reaksiyaları aşkar etməyə yönəlir;
2. Həkim diaqnozu bütün xəstəlik müddətində dəyişməz qala bilər; tibb bacısı

Məqsədlər və iş planı müəyyən edildikdən sonra tibb bacısı pasiyent üçün fərdi tibb bacısı qulluq planını (tibb bacısı müdaxilələrini) hazırlayır. Tibb bacısı müdaxilələri planı, qarşıya qoyulmuş məqsədlərə nail olmaq üçün tibb bacısının hərəkətlərinin ətrafı təsvirini özündə birləşdirən yazılı təlimatdır.

Tibb bacısı müdaxilələri - qulluq planında müəyyən edilmiş məqsədlərə çatmaq üçün tibb bacısının həyata keçirdiyi hərəkətlərdir. **Tibb bacısı müdaxilələrini üç növə təsnif etmək olar:**

a) *asılı: həkimin pasiyentin tibbi sənədlərində qeyd etdiyi göstəriş əsasında yerinə yetirilir. Bu növ müdaxilələrə infuziya və inyeksiyaların aparılması, həb şəklində dərmanların paylanması, imalələrin aparılması, duodenal zondlama və s. nümunə ola bilər. Bəzi asılı tibb bacısı müdaxilələri həkimin iştirakını tələb edir (məsələn, narkotik analgetiklərin yeridilməsi, qan və qan komponentlərinin köçürülməsi);*

b) *müstəqil: tibb bacısı tərəfindən öz səlahiyyətləri daxilində, həkimin birbaşa göstərişi olmadan, standartlara və təlimatlara uyğun olaraq sərbəst şəkildə yerinə yetirilir. Belə müdaxilələrə arterial təzyiğin və bədən temperaturunun ölçülməsi, müalicə prosesində pasiyentin müşahidə edilməsi, gigiyenik prosedurların aparılmasında köməklik, bacarıqların öyrədilməsi, qidalandırma və həkimə qədər yardımın göstərilməsi daxildir;*

c) *qarşılıqlı asılı: tibb bacısı tərəfindən digər səhiyyə işçiləri (həkimlər, digər tibb bacıları, MBT*

Müasir tibb bacısının fəaliyyəti necə qurulmalıdır?

Pasiyent-mərkəzli bu prosesin mahiyyəti, həkimlə birgə iş və fərqli cəhətləri

tibb bacılarına əlverişli şərait yaratmaq, söhbət üçün uyğun vaxt seçmək və mehriban ünsiyyət tərzini nümayiş etdirmək tövsiyə olunur ki, bu da effektiv və etibarlı ünsiyyətə kömək edir. Belə yanaşma tibb işçisi ilə pasiyent arasında etimad münasibətlərinin qurulmasına yardım edir, bu da müalicədə və tibbi qulluqda yaxşı nəticələrə nail olmaq üçün zəruri şərtidir. Pasiyentin müayinəsinin əsas metodu sorğu-sualdır (anamnez toplanması).

Subyektiv müayinə zamanı tibb bacısı aşağıdakı məlumatları aydınlaşdırır:

- Pasiyent haqqında ümumi məlumatlar (titul vəzəfi üçün məlumatlar: pasport məlumatları, cins, yaş, ailə vəziyyəti, peşə və iş yeri, yaşayış ünvanı);
- Sağlamlıq problemlərinin yaranma və inkişaf tarixi, müraciət səbəbləri və xəstəlik anamnezindən digər məlumatlar (xəstəliyin başlanğıcı, gedişatı, nə ilə əlaqəli olması və s.);
- Risk faktorları (allerqoloji anamnez, epidemioloji anamnez, siqaret, alkoqol, artıq çəki, stresli vəziyyətlər və s.);
- Hazırkı şikayətlər (fiziki, psixoloji), ağrının xüsusiyyətləri (xarakteri, lokalizasiyası, müddəti, intensivliyi) və pasiyentin ağrıya reaksiyası;
- Görmə, eşitmə, yaddaş və yuxu pozuntularının olub-olmaması;
- Hansı əsas ehtiyaclarını pasiyent özü ödəyə bilər, hansılarda isə köməyə ehtiyacı var;
- Pasiyent üçün kim və ya nə dəstək mənbəyidir;
- Öz vəziyyətini necə qiymətləndirir;
- Prosedurlara münasibəti necədir;
- Pasiyent haqqında sosioloji məlumatlar (yaşayış şəraiti, iş yeri, ünsiyyət dairəsi);
- Psixoloji məlumatlar: xəstəlik vəziyyəti ilə əlaqədar adaptasiya (uyğunlaşma) və ya dezadaptasiya.

ilə laborator tədqiqatları və diaqnostik prosedurları əhatə edən əlavə məlumatlar toplayır: qan və sidik analizləri, elektrokardiografiya, flüorografiya, ultrasəs diaqnostikası (USM) və tibb bacısının müstəqil şəkildə həyata keçirə biləcəyi və ya pasiyenti hazırladığı digər zəruri metodikalar. Bu mərhələdə tibb bacısının yekun hərəkətləri pasiyent haqqında əldə edilmiş məlumatların sənədləşdirilməsini, məlumat bazasının yaradılmasını və "tibb bacısı xəstəlik tarixçəsi"nin doldurulmasını əhatə edir.

Tibb bacısı diaqnozu və onun həkim diaqnozundan fərqi - fərdi qulluq planının icrası üçün peşəkar mülahizəyə əsaslanan, pasiyentin xəstəliyə verdiyi reaksiyanın müəyyən edilməsidir. Tibb bacısı diaqnozlarının müasir təsnifatını hazırlayan Beynəlxalq Tibb Bacısı Praktikası Təsnifatı (ICNP) mövcuddur. ICNP (International Classification for Nursing Practice) - Beynəlxalq Tibb Bacıları Şurası (ICN) tərəfindən hazırlanmış və dəstəklənən vahid terminologiya standartıdır. ABŞ-da populyar olan NANDA (North American Nursing Diagnosis Association) təsnifatından fərqli olaraq, ICNP bütün dünyada elektron səhiyyə sistemlərinə inteqrasiya üçün yaradılıb.

NANDA tibb bacılarına konkret bəndləri (diaqnoz, müdaxilə, nəticə) aydın şəkildə sənədləşdirməyə imkan verir:

- Tibb bacısı diaqnozları (pasiyentin vəziyyəti);
  - Tibb bacısı müdaxilələri (tibb bacısının hərəkətləri);
  - Qulluq nəticələri (müdaxilədən sonrakı dəyişikliklər).
- 2020-ci ildən etibarən ICNP rəsmi olaraq ÜST-nin (Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı) beynəlxalq təsnifatlar ailəsinə daxil edilib və SNOMED CT (Tibbin Sistemləşdirilmiş Nomenklaturası - Klinik Terminlər) sorğu kitabı ilə sıx əlaqəlidir. Bu da tibb bacısı məlumatlarını həkimlər və digər mütəxəssislər üçün anlaşılabilir edir.
- Tibb bacısı müayinə zamanı əldə edilmiş mə-

- diaqnozu isə orqanizmin xəstəliyə reaksiyası dəyişdikcə hər gün, hətta gün ərzində bir neçə dəfə dəyişə bilər;
- 3. Həkim diaqnozu həkim təcrübəsi çərçivəsində müalicəni nəzərdə tutur, tibb bacısı diaqnozu isə tibb bacısının öz səlahiyyəti və təcrübəsi daxilindəki müdaxiləsini tələb edir;
- 4. Həkim diaqnozu, bir qayda olaraq, orqanizmde yaranan patofizioloji dəyişikliklərlə bağlıdır. Tibb bacısı diaqnozu isə pasiyentin öz sağlamlıq vəziyyəti haqqındakı təsəvvürləri (hissləri) ilə bağlıdır.

Tibb bacısı prosesinin üçüncü - planlaşdırma mərhələsində o, pasiyentlə birlikdə qulluq (tibb bacısı müdaxilələri) nəticəsində əldə olunmalı nəticələri müəyyən edir. Buna əsaslanaraq, tibb bacısı pasiyentin problemlərinin prioritetliyini nəzərə almaqla məqsədlər təyin edir və iş planı hazırlayır. Tibb bacısı müdaxilələrinin məqsədləri qısamüddətli (7-14 gün ərzində nail olunmalı) və ya uzunmüddətli (daha çox vaxt tələb edən, pasiyent stasionardan çıxanaqədər və ya çıxdıqdan müəyyən müddət sonra nail olunmalı) ola bilər.

Nümunə:

Diaqnoz: Sağ dizdə tez-tez təkrarlanan, yüksək dərəcəli artrit ağrısı.

Planlaşdırılan məqsəd: Günün sonuna qədər pasiyent ağrının minimum səviyyəyə endiyini qeyd edəcək.

Plan:

- Pasiyentə lazımi vəziyyət almasına kömək etmək;
  - Həkim təyinatına uyğun olaraq hər 4 saatdan bir dərman preparatlarının yeridilməsini təmin etmək;
  - Pasiyentə relaksasiya (boşalma) texnikasını öyrətmək;
  - Həkim təyinatı üzrə fizioprocedurların yerinə yetirilməsini təmin etmək.
- Planlaşdırma tibb bacısı müdaxiləsi standartları əsasında həyata keçirilməlidir.

instrukturları, masajçılar, psixoloqlar və sosial sahə işçiləri) ilə birlikdə yerinə yetirilir. Bu növ müdaxilələrə məsləhətləşmələr, müayinələrə hazırlıq və əməliyyat zamanı assistentlik nümunədir.

Nəhayət, tibb bacısı prosesinin sonuncu mərhələsində - pasiyentə göstərilən tibb bacısı qulluğunun nəticələri qiymətləndirilir. Tibb bacısı fəaliyyətinin nəticələrinin qiymətləndirilməsi planlaşdırılan və əldə olunan nəticələrin müqayisəsi, tibb bacısı müdaxiləsinin effektivliyinin dəyərləndirilməsi və bütün mərhələlərdəki fəaliyyətin təhlili yolu ilə həyata keçirilir. Zərurət yaranıqda plana düzəlişlər edilir və ya yeni planlaşdırma tərtib olunur. Yekun qiymətləndirmənin məqsədi əldə edilmiş nəticələri müəyyən etməkdir. Tibb bacısı qulluğunun qiymətləndirilməsi pasiyent stasionardan çıxanaqədər və ya vəfat edənədək fasiləsiz olaraq aparılır.

Tibb bacısı prosesində pasiyentin sağlamlıq vəziyyətinin tibb bacısı tərəfindən müşahidə kartını və ya pasiyentin tibb bacısı xəstəlik tarixçəsini əhatə edə bilən tibb bacısı sənədlərindən istifadə olunur. Bütün hərəkətlərin və qulluq planlarının müvafiq sənədlərdə qeydiyyata alınması və saxlanılması, həmçinin pasiyentin və qulluqda iştirak edən digər şəxslərin bu prosesə cəlb edilməsi vacibdir.

Beləliklə, həkim və tibb bacısı arasında effektiv əməkdaşlıq pasiyent-mərkəzli yanaşmanın uğurla tətbiqində müstəqil və əhəmiyyətli amil kimi çıxış edir. Qarşılıqlı əlaqənin standartlaşdırılmış modellərinin tətbiqi və tibbi personalın kommunikasiya bacarıqlarının təkmilləşdirilməsi səhiyyə xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsində əsas prioritetlərdən biri olmalıdır.

Qalina QƏNİYEVƏ,

İctimai səhiyyə fakültəsinin dekani, dosent

Fəxriyyə MƏMMƏDOVA,

İctimai səhiyyə fakültəsində "Tibb bacısı işi" ixtisası üzrə koordinator, II Uşaq xəstəlikləri kafedrasının dosenti

Nefrologiya və böyrək transplantasiyası mövzusunda konfrans keçirilib

Dövlət dəstəyi, hüquqi baza və birgə fəaliyyət bu sahənin gələcək uğurlarının təminatıdır

Aprelin 17-də Səhiyyə Nazirliyi və TƏBİB-in dəstəyi, Azərbaycan Tibb Universiteti və "Nefrologiyanın İnkişafına Yardım" İctimai Birliyinin təşkilatçılığı ilə Tədris Terapevtik Klinikasında "Nefrologiya və böyrək transplantasiyasında klinik təcrübələr və gələcək perspektivlər" mövzusunda elmi-praktik konfrans keçirilib.

150-dən çox mütəxəssisin qatıldığı tədbirdə Elmi işlər üzrə prorektor, professor Məlahət Sultan çıxış edərək, rektor, professor Gəray Gəraybəylinin salamlarını çatdırıb və nefrologiya sahəsində son elmi nailiyyətlərin, müasir diaqnostika və müalicə üsullarının, eləcə də böyrək transplantasiyası üzrə qabaqcıl klinik təcrübələrin müzakirəsinin vacibliyini vurğulayıb. Bildirib ki, bu istiqamətdə görülən işlər səhiyyəimizdə müvəffəqiyyətlə aparılan islahatların bariz təzahürüdür. AMEA-nın müxbir üzvü,

ATU-nun I Cərrahi xəstəliklər kafedrasının müdiri, professor Nuru Bayramov nefrologiya və orqan transplantasiyası sahəsinin tarixi inkişafına, mövcud vəziyyətinə və hüquqi bazasına diqqət çəkib. O, Azərbaycanda nefrologiya və orqan transplantasiyasının 1970-ci illərdən başlayan ilk cərrahi təcrübələrdən müasir dövrün meyit donorluğu və dövlət tərəfindən tənzimlənən yeni qanunvericilik islahatlarına qədər böyük bir inkişaf yolu keçdiyini, tibbi innovasiyaların və yeni məlumat sistemlərinin tətbiqi ilə transplantasiya sahəsində yeni eranın başladığını bildirib. Səhiyyə Nazirliyinin Orqan Donorluğu və Transplantasiyası üzrə Koordinasiya Mərkəzinin idarə heyətinin sədri Yeganə Abbasova qeyd edib ki, dövlət dəstəyi, təkmilləşdirilmiş hüquqi baza və mütəxəssislərin birgə fəaliyyəti bu sahənin gələcək uğurlarının təminatıdır. Ko-

ordinasiya Mərkəzi və Etika Komissiyasının yaradılmasını orqan alqı-satqısının qarşısının alınmasında və proseslərin şəffaflaşdırılmasında mühüm addım kimi qiymətləndirən Y.Abbasova, 2025-ci ilin fevral ayında Azərbaycanda ilk dəfə meyit donordan qaraciyər və göz buynuz qişasının köçürülməsinin uğurla icra edildiyini də xatırladıb.

Nefrologiya sahəsində fəaliyyət göstərən həkimlər, rezidentlər, gənc tədqiqatçılar və tibb tələbələri üçün nəzərdə tutulan konfransda iştirakçılara elmi biliklərini artırmaq, təcrübə mübadiləsi aparmaq və bu sahədəki yeniliklərlə tanış olmaq imkanı yaradılıb.

Elmi proqram çərçivəsində nefrologiya və transplantologiya sahəsində ixtisaslaşan tanınmış mütəxəssislərin məruzələri dinlənilib. Tibb elmləri doktoru Rəşad Şolan, Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Transplantologiya şöbəsinin müdiri, t.ü.f.d. Anar Namazov, Tədris Terapevtik Klinikasının Efferent terapiya şöbəsinin müdiri Elgün Həziyev geniş təqdimatla çıxış ediblər. Tanınmış alim və həkimlərdən professor Ayten Məmmədova, professor Fuad Sərdarlı, professor İlham Həmidovun moderator və məruzəçi qismində çıxışları da konfrans iştirakçıları tərəfindən maraqla qarşılanıb. Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən akkreditasiya olunmuş konfransın sonunda iştirakçılara müvafiq sertifikatlar təqdim olunub.

Azərbaycan Tibb Universitetində (ATU) Ümumdünya Malyariya ilə Mübarizə Gününe həsr olunmuş elmi tədbir təşkil olunub. Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlayan tədbiri Yoluxucu xəstəliklər və klinik mikrobiologiya ixtisası üzrə I kurs rezidenti Aytac Cəfərli açaraq iştirakçıları salamlayıb və sözü Yoluxucu xəstəliklər kafedrasının müdiri, dosent Cəlal İsayevə verib.

Azərbaycanda malyariyanın kökü kəsilib

C.İsayev çıxışında malyariya xəstəliyinin ölkə patologiyası üçün tarixi əhəmiyyətindən bəhs edib. O bildirib ki, bir zamanlar Azərbaycanda geniş yayılmış bu xəstəliyə səhiyyə sistemində həyata keçirilən ardıcıl tədbirlər nəticəsində 2012-ci ildən etibarən demək olar ki, rast gəlinmir. Tədbirdə çıxış edən Təbiyyə işləri üzrə prorektor, dosent Mahir Səfərov malyariyanın ölkəmizdə artıq aktual epidemioloji problem kimi müşahidə olunmadığını qeyd edib və bu nəticənin səhiyyə sistemində həyata keçirilən məqsədyönlü profilaktik tədbirlərin uğuru olduğunu vurğulayıb. Eyni zamanda, xəstəliyin global miqyasda hələ də ciddi ictimai sağlamlıq problemi olaraq qaldığını diqqətə çatdırıb.

Elmi Tədqiqatların İdarə Olunması Departamentinin Elmimetrik araşdırma şöbəsinin müdiri Fatimə Seyidbəyova isə çıxışında malyariyanın dünya üzrə davam edən yayılma vəziyyətinə toxunaraq, bu sahədə elmi bilik mübadiləsi və maarifləndirmənin vacibliyini qeyd edib. Epidemiologiya və biostatistika kafedrasının müdiri, professor İbadulla Ağayev çıxışında Azərbaycan elmi-

nin inkişafında mühüm rol oynamış görkəmli alim İsmayıl Axundovun epidemiologiya və parazitologiya sahəsindəki xidmətlərindən geniş bəhs edib. O bildirib ki, İ.Axundovun apardığı elmi tədqiqatlar ölkəmizdə tibbi epidemiologiya və parazitologiya sahəsinin inkişafına mühüm töhfə verib.

Tədbir çərçivəsində Yoluxucu xəstəliklər kafedrasının professoru Elçin Hüseynov, Axundov adına Elmi-Tədqiqat Tibbi Profilaktika İnstitutunun şöbə müdiri Süleyman Məmmədov, Respublika Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin Parazitologiya şöbəsinin müdiri Aydan Hüseynli, eləcə də kafedranın dosentləri Suldüz Əhmədova, Məlahət Bağirova və Nüşabə Şixəliyeva tərəfindən elmi məruzələr təqdim olunub.

Sonda İctimai səhiyyə fakültəsinin dekanı Qalina Qəniyeva tədbirin təşkilində əməyi olan bütün iştirakçılara təşəkkür edib və elmi fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıb. Qeyd olunub ki, bu kimi elmi tədbirlər yoluxucu xəstəliklər üzrə biliklərin genişləndirilməsi, təcrübə mübadiləsi və tibbi elmin inkişafı baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır.

Həyatın molekulyar dili: DNT keçmişin sirlərini, gələcəyin açarını təqdim edir

Gülnarə ƏZİZOVA,
Bioloji kimya kafedrasının müdiri,
professor

Hər il aprelin 25-də dünyada qeyd olunan DNT günü insanlığın ən mühüm elmi nailiyyətlərindən birinə – dezoksiribonuklein turşusunun (DNT) kəşfinə həsr edilir. Bu tarix yalnız bir molekulun öyrənilməsi deyil, həyatın öz mahiyyətinin açılması, biologiya, tibb və bütövlükdə bəşəriyyətin inkişafında yeni bir dövrün başlanğıcı kimi qiymətləndirilir.

XX əsrin ortalarında bir çox alimlər DNT-nin quruluşunu izah etməyə çalışırdı. Bu istiqamətdə ən məşhur, lakin uğursuz cəhdlərdən biri Nobel mükafatlı alim Linus Pauling tərəfindən irəli sürülmüş model idi. O, DNT-nin üç zəncirli

quruluşa malik olduğunu təklif etmişdi. Lakin bu model kimyəvi və fiziki baxımdan qeyri-sabit idi və eksperimental məlumatlarla uyğun gəlmirdi.

1953-cü ildə alimlər James Watson və Francis Crick tərəfindən DNT-nin ikiqat spiral quruluşunun təsviri biologiya elmini inqilabi şəkildə dəyişdirdi. Model genetik informasiyanın necə saxlanıldığını və nəsilədən-nəsilə ötürüldüyünü izah edən fundamental mexanizmi ortaya qoydu. Böyük kəşfin arxasında isə Rosalind Franklin tərəfindən əldə edilmiş rentgen difraksiya görüntülərinin mühüm rolu dayanırdı. Onun əldə etdiyi "Photo 51" kimi tanınan bu şəkil DNT molekulunun spiral quruluşa malik olduğunu göstərən ən mühüm eksperimental sübutlardan biri idi.

Maraqlıdır ki, ilk mərhələdə J.Watson və F.Crick özləri də düzgün olmayan model qurmuşdular. Onların ilkin modeli nukleotidlərin yerləşməsi baxımından səhv idi və elmi ictimaiyyət tərəfindən qəbul edilməmişdi. Bu uğursuzluq onları daha dəqiq məlumatlara əsaslanmağa məcbur etdi. Bu faktlar göstərir ki, elmdə uğur bir anda əldə olunmur. Hər bir böyük kəşfin arxasında səhvlər, düzəlişlər və davamlı axtarış dayanır.

Bu kəşf göstərdi ki, DNT sadəcə kimyəvi molekul deyil – o, canlıların bütün xüsusiyyətlərini müəyyən edən genetik "proqram"dır. İnsan

orqanizminin quruluşu, metabolik xüsusiyyətləri və xəstəliklərə meyillilik bu molekulda "yazılıb". DNT dörd əsas nukleotiddən – adenin, timin, quanin və sitozindən ibarət olsa da, belə sadə "əlifba" ilə yazılmış informasiya son dərəcə mürəkkəbdir. İnsan genomunda təxminən 3 milyard nukleotid cütü mövcuddur və bu məlumatı kitab şəklinə salsaq, minlərlə cildlik ensiklopediyaya bərabər olar. Genlər bu kodun funksional vahidləridir və zülal sintezini idarə edərək hüceyrələrin fəaliyyətini tənzimləyir.

DNT molekulunun möcüzəsi yalnız quruluşunda deyil, həm də onun dinamik funksiyalarındadır. Hüceyrələr bölündükcə DNT dəqiq şəkildə nüsxələnir, toxumalar bərpa olunur və həyat davam edir. Eyni zamanda, kiçik dəyişikliklər – mutasiyalar təkamülün əsasını təşkil edərək yeni xüsusiyyətlərin yaranmasına səbəb olur.

DNT haqqında maraqlı məqamlar onu daha da cəlbədicidir. Məsələn, insanın bir cə hüceyrəsindəki DNT-nin uzunluğu təxminən 2 metrdir. Bütün bədən hüceyrələrindəki DNT sıralanarsa, bu uzunluq Günəşə gedib geri qayıtmağa kifayət edərdi. Digər maraqlı fakt ondan ibarətdir ki, insanlar genetik olaraq 99.9% eynidir və bizi fərqləndirən cəmi 0.1%-lik genetik variasiyadır. Bundan əlavə, bədənin bütün hüceyrələrində eyni DNT mövcud olsa da, genlərin ak-

tivliyi fərqlidir – bu səbəbdən eyni genetik material müxtəlif funksiyalı hüceyrələr yaradır.

DNT həm də keçmişin "canlı arxiv"idir. Müasir molekulyar metodlar vasitəsilə alimlər min illər əvvəl yaşamış insanların genetik xüsusiyyətlərini öyrənə bilir, insanın mənşəyi və miqrasiyası haqqında məlumat əldə edirlər. Eyni zamanda, hər bir insanın DNT-si unikal olduğuna görə, o, kriminalistika "genetik barmaq izi" kimi istifadə olunur.

XXI əsrdə DNT tədqiqatları yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. İnsan Genom Layihəsi (Human Genome Project) insan genomunun tam xəritəsini təqdim edərək fərdiləşdirilmiş tibbin əsasını yaratmışdır. Bu gün CRISPR-Cas9 texnologiyası vasitəsilə genlərin dəqiq redaktəsini etməklə irsi xəstəliklərin müalicəsində inqilabi perspektivlər açmaq mümkündür. DNT əsaslı texnologiyalar yalnız tibbdə deyil, həm də əczaçılıq sənayesi və aqrar sahədə innovativ inkişafın aparıcı qüvvəsinə çevrilmişdir.

Gen mühəndisliyi və rekombinant DNT texnologiyalarının inkişafı biologiya və tibbdə yeni imkanlar yaratmışdır. Rekombinant DNT üsulları vasitəsilə mikroorqanizmlər, bitkilər və heyvan hüceyrələrinə istənilən genlərin daxil edilməsi və ifadəsi mümkün olmuşdur. Eyni zamanda, kənd təsərrüfatında ge-

netik modifikasiya olunmuş bitkilər (GMO) məhsuldarlığın artırılması, zərərvericilərə və xəstəliklərə davamlılığın yüksəldilməsi, həmçinin qida keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması baxımından mühüm rol oynayır. DNT texnologiyalarının tətbiqi artıq onkologiya, klinik biokimya, reproduktiv tibb və məhkəmə tibbi-ekspertiza kimi sahələrdə geniş yayılmışdır. Şişlərin molekulyar profilinin müəyyənləşdirilməsi, erkən diaqnostika üçün biomarkerlərin aşkar edilməsi və fərdi müalicə strategiyalarının hazırlanması bu istiqamətdə əldə olunan mühüm nailiyyətlərdəndir.

DNT yalnız keçmişin sirlərini açmır, həm də gələcəyin açarını təqdim edir. Alimlər artıq süni genlər yaradıb, hüceyrələri yenidən proqramlaşdırıb və hətta laborator şəraitdə orqanların yetişdirilməsi üzərində çalışırlar. Gələcəkdə genetik xəstəliklərin aradan qaldırılması, fərdi genom əsasında müalicə və yaşlanmanın molekulyar səviyyədə idarə olunması kimi istiqamətlər reallığa çevrilə bilər.

DNT-nin kəşfi insanın özünü dərk etməsində ən böyük addımlardan biridir. Molekul həyatın universal kodu olmaqla yanaşı, elmin gələcəyini müəyyən edən əsas istiqamətlərdən birinə çevrilmişdir. DNT günü yalnız elmi bir hadisənin qeyd olunması deyil, həm də insan ağılının, tədqiqat ruhunun və kəşf ehtirasının tentənəsidir.

I Daxili xəstəliklər kafedrasının və Tədris Terapevtik Klinikasının Nefrologiya şöbəsinin əməkdaşlarından ibarət olan "AzNephOfficial" komandası (Ayten Məmmədova, Elgün Həziyev, Şalələ İsmaylova, Fəridə Hacıyeva, Məmməd Hüseyin Kərimov, İbrahim İbrahimov, Pərvin Quliyeva, Məhərrəm İsayev) "NephMadness" adlı onlayn-yarışında iştirak edərək I yer qazanıb.

Qeyd edək ki, "American Journal of Kidney Diseases" tərəfindən hər il təşkil olunan yarışın əsas məqsədi nefrologiya sahəsində ən son yeniliklərin analizinə həsr olunub və bu tibb sahəsinin inkişafına böyük töhfə verir. Əldə olunan qalibyyət nefroloqlarımızın yüksək peşəkarlıq və dərin biliklərin göstəricisidir.

Azərbaycan Pediatriya Assosiasiyasının dəstəyi ilə qurumun üzvü olan tanınmış alimlər beynəlxalq elmi bazalarda tədqiqatları ilə ölkəmizi uğurla təmsil edirlər. Azərbaycanlı alimlərin müəllifi olduğu növbəti məqalə dünyanın ən nüfuzlu elmi nəşrlərindən biri olan "Frontiers in Pediatrics" jurnalında işıq üzünə görüb. Məqalədə bəhs olunan tədqiqatda COVID-19 infeksiyasının və D vitamini statusunun uşaqlarda iltihabi reaksiyalara səbəb ola biləcəyi təsirləri araşdırılıb.

Tədqiqat işinin ərsəyə gəlməsində t.ü.f.d., İlham Hüseynova, t.e.d.,

qaydalara uyğun şəkildə yeni fitoterapevtik və farmasevtik preparatların hazırlanmasında istifadə potensialına malikdir.

Elm, təhsil və səhiyyə sahəsində əməkdaşlıq memorandumu əsasında Sitologiya, embriologiya və histologiya kafedrasının müdiri, professor Eldar Qasımov və Elmi Araşdırmalar Mərkəzinin Elektron Mikroskopiya şöbəsinin müdiri, dosent Fuad Rzayev Qazaxistanın Marat Ospanov adına Qərbi Qazaxıstan Tibb Universitetində "Viziting professor" proqramı çərçivəsində silsilə tədbirlərində iştirak ediblər.

Alimlərimiz universitetin Histologiya kafedrasının müdiri, dosent Janat Eskarayevnin rəhbərliyi ilə orada aparılan tədris prosesi, maddi texniki baza və laboratoriyalarla tanışlıqdan sonra professor-müəllim heyəti və gənc alimlər üçün "Epidermal səddin morfofunksional xarakteristikası" və "Təbii və sintez olunmuş nanohissəciklərin ultrastruktur

prosesləri, eləcə də qiymətləndirmə və dəyərləndirmə komissiyalarının fəaliyyətində iştirak edib, bu sahədə tətbiq olunan yeniliklərlə yaxından tanış olub. Eyni zamanda Ege Universitetinin karyera imkanlarına həsr olunan tədbirdə məruzə ilə çıxış edib. Səfərin sonunda əməkdaşımız sertifikatla təltif olunub.

Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində keçirilən Türk Dövlətləri Onkoloqlarının II Konqresində universitetimizin Onkologiya kafedrasının nümayəndə heyəti də iştirak edib.

Tədbir çərçivəsində kafedranın dosenti Tamara Quliyeva, dosent Samirə Səfərova və baş laborant Sürəyya İmanova maraqlı məruzələrlə çıxış ediblər. 700-ə yaxın iştirakçının qatıldığı konqresdə S.Səfərova "Ən yaxşı poster çıxışı" nominasiyasında I yerə layiq görülüb.

S.Səfərova, həmçinin Özbəkistanın səhiyyə naziri Aslıbek Xudayarov tərəfindən diplom və xüsusi mükafatla təltif olunub.

***

Almaniyanın Frankfurt şəhərində SEUD (Society of Endometriosis and Uterine Disorders) cəmiyyətinin XII beynəlxalq konqresi keçirilib. Bu mühüm tədbirdə Azərbaycan

Xəbərlər

Hərbi tibb fakültəsinin təşkilatçılığı ilə Müdafiə Nazirliyinin Baş Klinik Hospitalında "Epidemioloji araşdırma metodları və tibbi biostatistika" mövzusunda elmi seminar keçirilib.

Seminarla Müdafiə Nazirliyi Tibb İdarəsinin rəisi, tibb xidməti polkovniki Anar İsmayilov hərbi təbabətin aktuallığından söz açıb, belə seminarların rezidentlərin peşəkar həkim kimi gələcək fəaliyyətlərində əhəmiyyətini vurğulayıb. Fakültə rəisi, tibb xidməti polkovniki Məhərrəm Rzayev "Data mənbələri, epidemioloji məlumat toplama və biostatistika" mövzusunda təqdimatla çıxış edib. Araşdırma məlumatlarının işlənməsi zamanı yol verilən xətlər, məlumatların işlənilməsi zamanı istifadə edilən statistik metodlar barədə məlumat verən məruzəçi xətəların minimuma endirilməsi yollarını açıqlayıb.

Daha sonra tədris şöbə rəisinin elmi işlər üzrə müavini, tibb xidməti polkovnik-leytenantı Saleh Əhmədov çıxış edərək, "Hərbi təbabət" ixtisasının tədqiqat sahələri - hərbi cərrahiyyə, hərbi terapiya, hərbi gigiyena, hərbi epidemiologiya, hərbi toksikologiya, radiologiya və tibbi mühafizə, tibb xidmətinin təşkili və taktikası haqqında ətraflı məlumat verib. Müzakirələrlə davam edən seminarla Tibbi mikrobiologiya və immunologiya kafedrasının dosenti Səidə Hacıyeva, Müdafiə Nazirliyi Tibb İdarəsinin zabitləri, Milli Müdafiə Universiteti Hərbi Elmi-Tədqiqat İnstitutunun əməkdaşları da iştirak ediblər.

Türkiyənin Tokat Qaziosmanpaşa Universitetinin Fənn və Ədəbiyyat fakültəsinin əməkdaşı Neriman Korkmaz akademik mobillik proqramı çərçivəsində universitetimizin qonağı olub. Türkiyəli mütəxəssis Xarici dillər kafedrasında akademik təcrübə keçib, müəllim və tələbələrle bilik və təcrübə mübadiləsi aparıb. Proqram çərçivəsində müxtəlif dərslər keçirilib, qarşılıqlı müzakirələr və elmi görüşlər təşkil olunub.

Səfər zamanı təşkilati məsələlərin tənzimlənməsi və prosesin əlaqələndirilməsi Xarici dillər kafedrasının tədris işləri üzrə müdir müavini, dosent Aybəniz Qadaşova tərəfindən həyata keçirilib. Akademik təcrübəni uğurla başa vuran Neriman Korkmaz kafedra müdiri, professor Zemfira Məmmədova tərəfindən sertifikatla təltif olunub. Həmçinin qonağa kafedranın kollektivi adından xatirə hədiyyəsi təqdim edilib.

Əməkdaşlarımızın uğurları

professor Ələkbər Həsənov, t.e.d., professor Nailə Sultanova, t.ü.f.d., dosent Fəxriyyə Məmmədova t.ü.f.d., dosent Təranə Tağı-zadə, t.ü.f.d. Aysel Süleymanlı və t.ü.f.d., dosent İsmayıl Qafarov iştirak ediblər.

Əməkdaşlarımızın müəllifliyi ilə hazırlanmış "İnsanın neyrokoqnitiv vəziyyətinin qiymətləndirilməsi üsulu" adlı ixtiraya Avrasiya Patent Təşkilatı tərəfindən patent verilib.

Nevrologiya kafedrasının müdiri, professor Ayten Məmmədbəyli, kafedranın dissertantı Nərgiz Abdullayeva və Tibbi və bioloji fizika kafedrasının müdiri, dosent İsmayıl Qafarovun həmmüəllifi olduqları ixtira insanın neyrokoqnitiv vəziyyətinin qiymətləndirilməsi sahəsində yeni yanaşmanı əhatə edir. Bu ixtira gələcək elmi-tədqiqat istiqamətlərinin inkişafı baxımından əhəmiyyət kəsb edir.

Əzərciyyət texnologiyası və idarəçiliyi kafedrasının dosenti Sevil Mehraliyeva və dissertant Bəhruz Məmmədov elmi tədqiqatlar nəticəsində bitki mənşəli xammallardan fitoekstraktın alınması üçün yeni yüksək sürətli ekstraksiya texnologiyası ixtira ediblər.

Avrasiya Patent Təşkilatı tərəfindən təsdiqlənən innovativ texnologiya bioloji fəal maddələrin bitki xammalından qısa zaman ərzində, yüksək effektivliklə və maksimal çıxımla əldə olunmasına imkan yaradır. Texnologiya Avrasiya patenti ilə qorunur və elmi-tədqiqat məqsədləri ilə yanaşı, müvafiq istinad və hüquqi

xüsusiyyətlərinin tədqiqi", tələbələr üçün isə "Sindir toxumasının struktur elementləri" mövzularında mühazirələr oxuyublar. Daha sonra əməkdaşlarımız "Tibbdə morfolojiya: fundamental nəzəriyyələrdən klinik qərarlara" adlı I Beynəlxalq Elmi-praktik Konfransda moderator və məruzəçi qismində çıxış ediblər.

Psixiatriya kafedrasının tədris hissə müdiri Nərimin Quliyeva və əməkdaşı Pərvin Müslümzadə Çikaqo Universitetində (ABŞ) təşkil olunan beynəlxalq akademik proqramda iştirak ediblər. Onlar uşaqlar və yeniyetmələr arasında qlobal psixi sağlamlıq sahəsinə həsr olunan Global Child Mental Health Symposium-a qatılıblar. Simpozium çərçivəsində N.Quliyeva psixiatrik yardımın inkişafı üzrə təcrübə və müxtəlif yanaşmalar haqqında məlumat verib.

Səfər zamanı nümayəndə heyətimiz Çikaqo Universitetinin rəhbərliyi, o cümlədən Psixiatriya kafedrasının müdiri Seth Himelhoch ilə görüşüb. Görüşlərdə elmi əməkdaşlıq, klinik və tədqiqat proqramlarının inkişafı və multidissiplinar yanaşmaların tətbiqi müzakirə olunub.

Tibb və sağlamlıq elmləri təhsili kafedrasının tədris işləri üzrə müdir müavini, baş müəllim Aydan Qədimli "Orhun" mübadilə proqramı çərçivəsində Ege Universitetində akademik fəaliyyət göstərib.

Səfər zamanı əməkdaşımız doktorantura səviyyəsində keçirilən dərslər, simulyasiya əsaslı təlim

can Tibb Universitetini II Mama-lıq və ginekologiya kafedrasının assistenti, t.ü.f.d. Nuranə Həmidova təmsil edib. Əməkdaşımız konqres çərçivəsində "Servikal patologiyaların erkən aşkarlanmasında HPV E6/E7 mRNA testi daxil olmaqla multimodal diaqnostika strategiyasının klinik effektivliyi" adlı məruzə ilə çıxış edib. N.Həmidova uğurlu çıxışına görə SEUD təşkilatı tərəfindən sertifikatla təltif olunub.

TƏBİB və Respublika Pediatriya Mərkəzinin dəstəyi ilə Milli Pediatriya Dərnəyinin I Milli Konqresi keçirilib. Konqresdə universitetimizi Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Neonatologiya şöbəsinin müdiri, həmçinin konqresin elmi komitəsinin katibi Sərxan Elbəyiyev təmsil edib.

Tədbirin açılış mərasimində Milli Məclisin deputatları Mələhət İbrahimqızı və Müşfiq Məmmədli, TƏBİB-in Ana və uşaq sağlamlığı şöbəsinin müdiri Sevinc Məmmədova, Milli Pediatriya Dərnəyinin sədri Anar Qurbanov, Qarabağ Universiteti Klinikasının baş direktoru Samir Babayev, konqresin elmi komitəsinin katibi S.Elbəyiyev, həmçinin tanınmış türkiyəli alimlər Hasan Tezer, Özlem Təkşəm, Esin Koç və başqaları çıxış edib.

Konqres çərçivəsində pediatriyanın müxtəlif istiqamətlərini əhatə edən panel müzakirələr təşkil olunub, Bakı şəhəri və regionlarla yanaşı, Türkiyədən dəvət olunmuş pediatriqlar, səhiyyə mütəxəssisləri və elmi ictimaiyyət nümayəndələrinin müxtəlif mövzularda məruzələri dinlənib.

Tokat Gaziosmanpaşa Universitetinin Parazitologiya kafedrasının dosenti Mehmet Aykur akademik mobillik proqramı çərçivəsində universitetimizdə fəaliyyət göstərib.

Səfər müddətində qonaq alim universitetin Yoluxucu xəstəliklər kafedrasında akademik təcrübə keçib, müasir parazitoloji yanaşmalar və yoluxucu xəstəliklərin diaqnostikası sahəsində müəllim və tələbələrle bilik və təcrübə mübadiləsi aparıb. Proqram çərçivəsində müxtəlif görüşlər keçirilib, qarşılıqlı əməkdaşlıq imkanları müzakirə olunub.

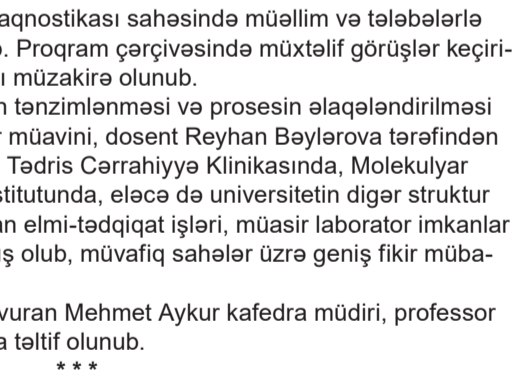
Səfər zamanı təşkilati məsələlərin tənzimlənməsi və prosesin əlaqələndirilməsi kafedranın tədris işləri üzrə müdir müavini, dosent Reyhan Bəylərova tərəfindən həyata keçirilib. Qonaq, həmçinin Tədris Cərrahiyyə Klinikasında, Molekulyar Biologiya və Biotexnologiyalar İnstitutunda, eləcə də universitetin digər struktur bölmələrində olub, burada aparılan elmi-tədqiqat işləri, müasir laborator imkanlar və tədris prosesi ilə yaxından tanış olub, müvafiq sahələr üzrə geniş fikir mübadiləsi aparıb.

Akademik təcrübəni uğurla başa vuran Mehmet Aykur kafedra müdiri, professor Cəlal İsayev tərəfindən sertifikatla təltif olunub.

***

Rezidentura və Magistratura şöbəsi və Tədris Cərrahiyyə Klinikasının Klinik-Diaqnostik Laboratoriya şöbəsinin birgə təşkilatçılığı ilə rezidentlər üçün "Brusellyoz: müasir diaqnostikası və klinik yanaşma" mövzusunda seminar təşkil edilib.

Seminarın moderatoru, professor Davud Pənahov brusellyozun region üçün aktual zoonoz infeksiya olduğunu, xəstəliyin erkən diaqnostikası və düzgün klinik yanaşmanın ağırlaşmaların qarşısını aldığı qeyd edib. Rezidentura və Magistratura şöbəsinin müdir müavini, assistent Namiq Xəlilov Laboratoriya şöbəsinin xəstələrə yüksək səviyyədə tibbi xidmət göstərməklə yanaşı, yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanmasına verdiyi töhfələri vurğulayıb. Laboratoriya şöbəsinin müdiri Leyla Həşimova brusellyozun laborator diaqnostikasında müasir yanaşmalar haqqında məlumat verib, laborator göstəricilərin xəstəliyin mərhələsinin müəyyən edilməsində rolunu izah edib. Seminarla Klinik-Diaqnostik Laboratoriya şöbəsinin tibbi mikrobiologiya üzrə II kurs həkim-rezidenti Afət Aşırova məruzə ilə çıxış edib. Məruzəçi brusellyozun kəskin, yarımkəskin və xroniki formaları, həmçinin klinik əlamətlərinin müxtəlif və qeyri-spesifik olması səbəbindən diaqnostik çətinliklər yarada biləcəyini vurğulayıb.

Əczaçılıq elminin inkişafına həsr olunmuş ömür yolu

Əczaçılıq texnologiyası və idarəçiliyi kafedrasının tədris işləri üzrə müdir müavini, əczaçılıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Mehraliyeva Sevil Cəbrayıl qızının mayın 2-də 60 yaşı tamam olur. Sevil xanımın elmi-pedaqoji fəaliyyəti zəngin və uğurlu bir yoldur. O, 1989-cu ildə ATU-nun

Əczaçılıq fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirdikdən sonra ömrünü doğma universitetə həsr edib. Baş laborantlıqdan dosent vəzifəsinə qədər ucalan S.Mehraliyeva, 2025-ci ildən magistratura pilləsində "Əczaçılıq texnologiyası" ixtisası üzrə İxtisaslaşdırılmış Müdafiə Şurasının sədridir. S.Mehraliyeva müasir əczaçılığın ən perspektivli sahələrindən olan "Nano əczaçılıq" üzrə fundamental araşdırmaların müəllifidir. Onun elmi fəaliyyəti sadəcə ölkə daxilində deyil, beynəlxalq miqyasda da yüksək qiymətləndirilir. Alimin zəngin elmi irsi 200 elmi məqaləni, müxtəlif dillərdə nəşr olunmuş 15 kitabı əhatə edir. Xüsusilə, 7 məqaləsinin Q1 kateqoriyalı yüksək impact faktorlu nüfuzlu beynəlxalq jurnallarda dərc edilməsi və elmi əsərlərinə 248-dən çox istinadın (h-indeksi: 5) olması onun dünya elminə inteqrasiyasını göstərir.

O, 9-u Avrasiya, 6-sı milli olmaqla ümumilikdə 15 patentin və 5 farmakopeya məqaləsinin müəllifidir. Hazırda doktorluq dissertasiyası üzərində çalışır. S.Mehraliyeva həm də gənc nəslin yetişməsində böyük əmək sərf edən ustad müəllimdir. Onun elmi rəhbərliyi altında 1 dissertant, 14 magistr və 100-dən çox tələbə-tədqiqatçı uğurlu elmi yola qədəm qoymuşdur. 1994-cü ildən Yeni Azərbaycan Partiyasının üzvü olan Sevil xanım, həm də ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal vətəndaş mövqeyi ilə seçilir. Kollektiv arasında dərin hörmət qazanmış, yüksək etik prinsiplərə malik ziyalı, öz işinə həmişə məsuliyyətlə yanaşan Sevil xanımı yubileyi münasibətilə təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı, tükənməz enerji və yeni elmi-pedaqoji uğurlar arzulayırıq!

Əczaçılıq texnologiyası və idarəçiliyi kafedrasının əməkdaşları

Qazax tələbələr təcrübə keçib

S.D.Asfendiyarov adına Qazax Milli Tibb Universitetinin Stomatologiya fakültəsinin IV kurs tələbələri ATU-nun eyniadlı fakültəsində təcrübə keçiblər.

Əməkdaşlıq memorandumu əsasında reallaşan təcrübədə qazaxıstanlı tələbələr Ortopedik stomatologiya kafedrasında tədris olunan "Tam çıxan protezlər" fənnində iştirak ediblər. ATU-dakı tədris prosesinə böyük maraq göstərən tələbələr bu sahədə yeni bilik və bacarıqlar qazanıblar. Tədrisin sonunda Stomatologiya fakültəsinin dekani, dosent Elmira Əliyeva və kafedra əməkdaş-

larının iştirakı ilə imtahan təşkil olunub. İmtahanda yüksək nəticələr göstərənlərə sertifikatlar təqdim edilib.

Ümumdünya Kitab Günü qeyd olunub

Əsaslı kitabxanada Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü qeyd olunub. Tədbir zamanı tələbələrə mütaliə mədəniyyəti və müəlliflik hüquqları haqqında ətraflı məlumat verilib. Qeyd olunub ki, Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüququ Günü 1995-ci ildə UNESCO tərəfindən təsdiq edilib. Bu günün məqsədi kitabların geniş əhatə dairəsi, nəsilə və mədəniyyətlər arasında körpü olduğunu ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmaqdan ibarətdir. Bildirilib ki, 23 aprel tarixi dünya ədəbiyyatında simvolik rol oynayır. Həmin gün Uilyam Şekspir, Migel Servantes və İnka Qarsilaso dela Veqa kimi bir sıra görkəmli ədiblər vəfat edib. Tədbirin sonunda tələbələrə kitablar hədiyyə edilib.

ATU jurnalının növbəti sayı işıq üzü görüb

"Azərbaycan Tibb Universitetinin Jurnalı"nın 2026-cı il üzrə I buraxılışı işıq üzü görüb. Nəşrə daxil olan məqalələrlə www.atuj.az saytında tanış olmaq mümkündür. Həmin məqalələr tibb, əczaçılıq, səhiyyə və stomatologiya sahəsində aparılan mühüm tədqiqatlara həsr olunub. Cari buraxılışda beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində həyata keçirilən tədqiqatların nəticələrindən bəhs edən müştərk müəllifli məqalələr yer alıb. Qeyd edək ki, "Azərbaycan Tibb Universitetinin Jurnalı" Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən tövsiyə olunan nəşrlər siyahısına daxildir. Eyni zamanda, məqalələrə Beynəlxalq İdentifikasiya Nömrəsi - DOI verilir.

Allah rəhmət eləsin!

Tibbi və bioloji fizika kafedrasının əməkdaşları kafedranın professoru Hüseyn Abiyevə qayını

Telman Abbasovun

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Nevrologiya kafedrasının əməkdaşları kafedranın dosenti Ramin Rzayevə qardaşı

Hikmət Rzayevin

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Tanınmış pedaqoqun 70 yaşı tamam olub

Azərbaycanda əczaçılıq təhsilinin inkişafına öz töhfələrini verən tanınmış pedaqoq Fəridə Qocayevanın 70 yaşı tamam olub.

Fəridə Əhməd Ağa qızı Qocayeva 17 aprel 1956-cı ildə Bakı şəhərində doğulub. 1977-ci ildə Azərbaycan Tibb İnstitutunun Anatomiya kafedrasında preparator vəzifəsində əmək fəaliyyətinə başlayan F.Qocayeva 1981-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin Biologiya fakültəsini bitirib, 1984-cü ildə Farmakoqnoziya kafedrasının laborantı təyin edilib və daha sonra həmin kafedrada baş laborant və assistent vəzifələrində çalışıb. Hazırda Farmakoqnoziya kafedrasında baş müəllim vəzifəsində işləyən F.Qocayevanın 45 elmi məqalə və

tezisi çap olunub. İşlədiyi müddətdə özünü intizamlı, əməksevər, yüksək ixtisaslı, müasir elmin tələblərinə uyğun mütəxəssis kimi tanıdan Fəridə xanım elmi-nəzəri səviyyədə məşğələlər aparır, tədris metodik vəsaitlərin hazırlanmasında fəal iştirak edir. Eyni zamanda "Farmakoqnoziya" ixtisaslaşması üzrə təhsil alan magistrantların dissertasiya işlərinin yerinə yetirilməsinə yaxından köməklik göstərir. Həmmüəlif olduğu "Dərman bitkilərinin ehtiyatınasılığı" əsəri Azərbaycan florasında olan yabani bitkilərin xammal ehtiyatının təyininə hər bir doktorant və tədqiqatçı üçün əvəzolunmaz elmi mənbədir.

Kafedra əməkdaşlarının və tələbələrindən dərin hörmətini qazanan F.Qocayeva universitetinin ictimai həyatında da fəallığı ilə seçilir. O, 1992-ci ildən Farmakoqnoziya kafedrasının qrup Həmkarlar təşkilatının sədri, həmçinin ATU-nun Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin büro üzvüdür. Əczaçılıq təhsilinin layiqli nümayəndəsi, tədris və təcrübənin çətin yollarını şəərəflə keçən Fəridə Qocayevanı yubileyi münasibətilə təbrik edir, yeni-yeni uğurlar arzulayırıq!

Farmakoqnoziya kafedrasının əməkdaşları

Tələbəmiz beynəlxalq araşdırma proqramına qəbul alıb

Əsmər Astanlı 2022-ci ildə Fizika-riyaziyyat və informatika təmayüllü liseyi uğurla bitirərək Azərbaycan Tibb Universitetinin II Müalicə-profilaktika fakültəsinə qəbul olub. Hazırda IV kurs tələbəsi olan Ə.Astanlı təhsil həyatı boyunca yüksək akademik göstəriciləri və fəallığı ilə seçilib.

Məktəb illərində o, Lütfi Zadə adına Məntiq Olimpiadasında II yerə, Kimya Fənn Olimpiadasında isə III yerə layiq görülüb, eyni zamanda riyaziyyat sahəsində həm respublikada fəal iştirak edib.

Universitet dövründə də elmi və ictimai fəaliyyətini uğurla davam etdirən tələbəmiz uzun müddətdir Tələbə Elmi Cəmiyyətində aktiv fəaliyyəti ilə seçilir, elmi işlərlə çıxış edir və idarə heyətində çalışaraq universitetin elmi mühitinə töhfə verir. Bundan əlavə, o, 2025-ci ilin dekabr ayında Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində keçirilən "Samarkand 2020 International Medical Olympiad" beynəlxalq olimpiadasında uğurla iştirak edib. Həmçinin sosial yönümlü fəaliyyətlərdə də aktiv olan Ə.Astanlı bir çox tədbirlərdə, məsələn COP29 kimi beynəlxalq konfransda könüllü qismində iştirak edib və bu fəaliyyətinə görə Prezident İlham Əliyevin imzaladığı sərəncamla təşəkkürnamə ilə təltif olunub. Hazırda o, Tələbə Həmkarlar İttifaqı Komitəsinin nəzdində "Enactus" klubuna rəhbərlik edir. Onu da bildirək ki, Əsmər Koreya Respublikasının aparıcı ali təhsil müəssisələrindən biri olan KAIST

(Korea Advanced Institute of Science and Technology) universitetinin təşkil etdiyi "2026 Summer KAI-X Research Internship Program" araşdırma proqramına qəbul alıb. Elmi tədqiqat və texnologiya sahəsində yüksək nüfuza malik olan bu universitet 2025/26-cı il üzrə QS World University Rankings sıralamasında dünya üzrə 53-cü yerdə qərarlaşıb. Bu proqram çərçivəsində dünyanın müxtəlif ölkələrindən seçilən cəmi 30 tələbə arasında Əsmər Astanlı Azərbaycanı təmsil edən yeganə iştirakçıdır. O, "Qaraciyər araşdırması" istiqaməti üzrə fəaliyyət göstərən laboratoriyaya qəbul olunub.

Bu beynəlxalq tədqiqat proqramı çərçivəsində tibbi sahədə praktik təcrübə qazanmağı hədəfləyən Ə.Astanlının aparacağı elmi araşdırmaların nəticələrinin nüfuzlu Q1 kateqoriyalı elmi jurnallarda dərc olunması planlaşdırılır. Bu mühüm uğuru münasibətilə tələbəmizi təbrik edir, ona gələcək fəaliyyətində yeni nailiyyətlər arzulayırıq.

Baş redaktor
MƏĞRUR ƏLİYEV

Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.
Əlyazmalar geri qaytarılmır

"Təbib" qəzetinin kompüter mərkəzində yığılır, səhifələnir, ATU-nun "Təbib" nəşriyyatında çap olunur və universitet daxilində yayılır

ÜNVANIMIZ:
Mərdanov qardaşları - 98c
2-ci mərtəbə,
Tel.: 595-24-97
tabibqazeti@gmail.com

Lisensiya H - 022633
İndeks -0269
Sifariş - 0008
Sayı 800